

Satul și neamul din care se trage Avram Iancu

Puține sate românești sunt așezate așa de frumoasă ca Vidra de sus, în plasa Câmpeni, jud. Turda-Arieș. Casele Moșilor noștri, curate și întocmite cu gust și pricepere, risipite pe coastele munților, printre cari curge Arieșul mic, par niște cuburi de lumină. De asupra satului, la izvorul Arieșului mic, se ridică muntele Găina, unde din vechime se ține, an de an, în Dumineca de urmează după Sân Petru, vestitul „târg de fete”, la care se adună totdeauna mulțime de popor, nu numai dintre Moși, ci și dintre Crișeni până de pe la Arad și Oradea-Mare. Dincolo de munții împrejmuitori, mai spre miazănoapte e Albacul, locul nașterii lui Horia, iar ceva mai spre miazăzi, lângă Abrud, Căpânișul lui Cloșca și Crișan, mușonii neamului nostru frânti pe roată la 28 Februarie 1785 în Alba-Iulia. La leagănul lui Avram Iancu înecă a răsunat cântecul înduioșor despre crunta salvărie din viață a celor trei conducători:

*Când i-a ars, ieșea o pară
de se vede peste țară;
iar când se sfârșeau pe roată,
s'a văzut în lumea toată
așa de mare minune,
care nu se poate spune.*

Pe hotarul comunei Vidra de sus e „dealul melcilor, un deal cum nu se prea vede ori unde. Dealul întreg e din meleci de mare petricăci de mii de ani. Unii au mărimea unui câșpor de copil.

Casa părintească a lui Avram Iancu e așezată pe malul stâng al Arieșului lângă lazul morii, odinioară proprietatea familiei și aceasta. Ea se cunoaște ușor dintre toate casele, fiind cu mult mai înaltă decât celelalte și având lângă ea un ploș, sădit chiar de mâna lui Iancu precum se spune.

Peste rău dela casa părintească a eroului, ceva mai în jos, e vestita cădere de apă numită de Moși „pișoaia”, unde apa se prăbușește în vale de pe o stâncă înaltă de 18 metri. (Cu puterea de apă dela această cădere s'ar putea face lumină electrică în toată Vidra.)

În acest sat și din acest neam de oameni s'a născut Avram Iancu, Regele Munților, la 1824. Lăna și zăua nu se știe, pentru că nu e însemnată în matriculă. Tatăl său, Alexandru, și mamă sa, Maria Vilo, numită și Maria cea mică, fiindcă era o femeie mititică, erau fruntași în comună. El purta cu vrednicie trei slujbe deodată: cea de pădurar la erar sau de gornic, apoi cea de jude domniul și de primar comunal. Alexandru Iancu era un fărăn voinic, deștept și cinstit, cu stare bună.

Deși nu știa multă carte — abia putea spune „Tatăl nostru” pe din afară — el totuși era om de seamă și cu legătură frumoasă la cei mari. Pe cine voia să-l scape, îl scăpa. Pe cine voia el să-l piardă, îl pierdea. Dovadă de trecerea deosebită ce avea Alexandru Iancu, tatăl eroului, la doctorii și ofițerii împărătești este și faptul că el l-a scăpat pe M. H. Gombos, o rudă a sa, dela miliție.

Nicăiri nu găsești la Românii „A pătru uaghieri” atâta insuficiență, pentru țară și neam, ca la Moșii noștri din Munții Apuseni ai Ardăului. Pe cât sunt de viteji și războinici, pe atât sunt de buni, de blânzi și de taieștori în timpuri de pace. Poate să fie adevărat ce se zice, că nicăiri în Dacia împărătească nu s'a vădit un asemenea curaj ca în acest cuib muntos. Ca să arătăm vrednicia deosebită a acestui popor, va fi de ajuns să amintim părerea slujbaşilor nemți și polci cari după anul 1849, trăiau în acești munți.

Ei ziceau: „Nicăiri n'am văzut un astfel de popor; acestia nu fură, nu beau, nu se bat, nici nu se îmbată; noi n'avem nici un lucru așoi”. Cuvintele acestea sunt cu atât mai prețioase, fiindcă Moșilor le ieșise veste slabă între străini, că sunt răutățioși și sălbatici, și au omorât în răscoală mii de Unguri nevinoși. Cunoșcându-i străinii mai de aproape pe Moșii noștri, nu aveau destulo cuvinte să-i laude.

Avramuț, cum îi ziceau părinții era un băiat cuminte și avea fire de Moț adevărat: gânditor și scurt la vorbă, dar bun la inimă și mare la suflet.

Născut în acești munți acoperiți cu coajă de brad, unde dorul de libertate ardea pururea, ca jăraticul sub spuză, și de unde au ieșit, atâția Români vrednici, el de timpuriu da semne de o bunănotă și agerime de suflet deosebită.

Înainte de 1848 în Munții Apuseni erau abia trei școli primare, zidite cum se cade din porunca împăratului Iosif al doilea. Una era în Bucium-sat, a doua în Albac și a treia în Vidra de jos.

Avramuț, cu toate acestea, n'a învățat „buchile” în școala din Vidra de jos, ci s'a dus la moșul său Ionuț Căndrea din Neagra, unde a învățat așa de bine, încât la examen a pus pe toți oamenii în uimire cu răspunsurile lui drăgălate și înțelepte. Încântați de aceste răspunsuri, câțiva frunțași l-au cinstit cu niște galbini. Avramuț l-a început nu vrea să-l primească; pe urmă, la stăruințele lor, i-a primit, dar i-a strecurat în buzunarul învățătorului său cu cuvintele: „Nu mi-se cuvine mie, ci învățătorului meu această cinste!”

Dar în curând veni timpul să plece de acasă, în străini, la învățătură mai înaltă.

Când l-a dus Ghila cel bătrân întâiu la școala pe Avramuț, s'a întâmplat și eu el ce se întâmplă cu stăția băieții, când se văd mai întâiu între străini: li-se face urit și fug. Mai ales, când ai îndrăgit atât de mult satul tău și oamenii tăi, cum era Avramuț.

Așa s'a întâmplat și eu el.

Când plecă Ghila bătrânul din Zlatou înapoi către Vidra, iată că în Valea Dosului se pomenește cu băiatul înapoi lui.

— „Da ce-i cu tine măi Avramuț? Eu te-am lăsat în Zlatou, de ce n'ai rămas acolo?” — întrebă bătrânul Ghila.

— „Fieci-tă mi-e urit!” — fu răspunsul băiatului.

— „Să te întorei, unde te-am lăsat!” glăsu bătrânul. „Amândoi

*Iată ce ne povestește notă
Maria Ciota născută Băras,
fărăvece de 76 de ani. Ea a
văzut lumina zilei în 1848
în comuna Calata mare.*

Tata, fie ertat, mi-a spus în mai multe rânduri despre rebelia (revoluția) ungarilor și despre vitejia noastră, a Moșilor de pe aceste plaiuri.

Când bieții români nu mai puteau învinge cu iobăgia grea și ungerii cari le porunceau, s'au răscolit împotriva împăratului, că aveau de gând ca să-l aleagă de Domn pe Kossuth și Ardealul să-l unească cu Țara ungurească, pentru că să nu facă pe toți unguri.

Atunci, odată, vine veste și la noi în sat, că românii și-au ales de Crai al Munților, pe ficiorul lui Iancu pe Avram, ca să ne scoată de sub jugul ungarilor. Avram Iancu ține cu împăratul și noi toți cei harnici la luptă și viteji, să nu ne perdem vremea în zadar, ci să plecăm la munte, în tabăra română.

Au plecat zilnic oamenii toți din jurul și de la poalele munților; multe zeci de mii de români erau sus pe munte când plecaserăm și eu. În ziua următoare am ajuns în tabăra română. Aici am întâlnit cunoscuți mulți, aproape toți frații din Munți, acolo erau prefeți, tribuni căpitani, toți domni noștri de români. Am păsit înaintea lor; m'au întreat multe și eu la toate le-am răspuns. Atunci ești din tabăra Craiului Munților, Avram Iancu, un om de statură mijlocie, cap

AVRAM IANCU

deasupra satului Calata Mare, veniau din Chițești-cu Honzevi unguri. Clopotele se au la biserică; femeile cu copiii și bătrânii satului o luară la fugă din comună prin muniți; nu rămăsesse în comună decât greul cel bătrân.

Acesta văzând că vin ungerii pe deal, el le eși înainte pe drum cu o naframa albă într'o prăjină luogă, și azi se vede mormântul.

Cu trupa ungurească, însă, veni chiar ficiorul lui Grecu, fecior în grad de comandant. Cum a văzut că cineva vrea să-i bată joc de el, comandantul a dat ordin să-l împuste. Îndată un gionț și i trânti la pământ și moare bătrânul Grecu. Ajungând ficiorul său lângă el, vede că este chiar tatăl lui; nu zice nimic și pleacă înainte. El crezu mai întâiu că este protopopul Gavril Moldovan, și pentru asta a pornit foc, cu care l'a omorât însuși pe tatăl lui.

De aici a plecat dealungul satului, a ajuns la biserică, a luat clopotele și le-a aruncat jos, s'au sfărâmat, iar un clopot n'a avut nimic, acela l'au luat și l'au dus cu dânsii. Au furat din biserică și din sat și apoi ungerii au dat foc gospodăriilor.

Din toată comuna numai două case au rămas; celelalte toate s'au făcut serum. Din Chițești cu toată tabăra a eșit la drumul mare, la câmp. Aici veni călare un domn ungur, se crede că ar fi fost Huedin și le a dat voe ungerilor ca să aprindă și celelalte comune românești. Atunci ungerii au plecat, iar ai noștri s'au rețas care unde au putut.

Odăsea pornită în tabăra noastră ca pe Dumnezeul Valcheilor, adică pe Huber, să-l prindă și să-l aducă la munte. S'a ales un căpitan tribun și patra feciori și, au mers la

da focuri grozave, dar noi nici însămană nu le băgam. Li respingeam întotdeauna cu pagube mari.

În luna Iulie sosi pentru întărire și luptă hotărâtoare, generalul Vasváry Péter. El comanda tot înainte și ajungând la un loc mai nedeșt numit Grinzi, își așează tabăra.

În dimineața de 6 Iulie, încep cu focuri, dau cu gloanțe, cu tunuri în chip îngrozitor. Românii erau răsfirați: osamă printre lemne, prin pădule și iar alții sus la Fântânele, făceau la foc ca să vadă ungerii, că unde sunt românii.

Dupăce trec munțișii ungarilor, românii i-au înarmat, i-au bătut cu pământ, iar pe generalul Vasváry l'a omorât, acolo. Din această tabără ungurească nu au scăpat nici zee; toți au rămas morți, fiind drumurile închise. Românii au tăiat brazii și-au împotmolit drumurile. Pe Vasváry l'a îngropat acolo; și azi se vede mormântul.

După lupta aceasta, toate încercările ungarilor au fost înzădărite. De oarece noi Moșii, am apărut cu bunul nostru tribun Nicolae Corchiș și cu femeile fugite pe aici, cari erau conduse de Paladina Roșu și altele. Femeile făceau bravuri alături cu noi.

După aceasta a venit apoi Dragoș care ținea cu ungerii, ca să-l înșele pe regele nostru Avram Iancu, dar nu a putut.

Nu peste mult timp după aceea

În 30 Noemvrie și 1 Decemvrie 1899 s'a pertractat înaintea tribunalului din Alba-Iulia, procesul în cauza colectei ce se făcuse anii trecuți pentru ridicarea unui monument lui Avram Iancu. Știm că de vre-un an și mai bine deurge cercetare pentru aceste colecte și că administratorul sumelor încasate T. L. Albini, a fost de pe atunci deținut sub învinuirea că ar fi defraudat. Pertractarea de față avu să aducă lumină asupra acestor grave învinuiri.

Procesul a durat nu mai puțin decât două zile. Acuzat era d-l Tit. L. Albini, care a avut ca apărător pe d-l avocat Dr. St. C. Pop din Arad. Martori erau domni: Dr. E. Dăian, Silvestru Moldovan, Victor Tordășan, Ion Moța și V. Dresnand.

Tribunalul a fost compus astfel: președinte Korbuly Lukács; juri: Bartha N. și Atjei Béla; procuror substituit contele Lazar Arpad.

Dupăce se ia naționalul acuzatului T. L. Albini, se citește actul de acuzare. Apoi președintele expune în orgă pătinaș cele premere. Spune, că orgănele politice au cerut, ca banii colectați din chestiune să fie depuși la o bancă din patrie. Albini întârziind ai depune, s'a făcut arătare criminală contra lui și a fost tras în cercetare și deținut în arest preventiv (cu totul nu mai puțin de 13 luni!), iar acum e chemat tribunalul a judeca, dacă acuzatul este vinovat, ori nu.

După aceasta a urmat interogatoriul acuzatului, ce i-l-a făcut președintele în așa chip, încât a trebuit să intervină apărătorul și să protesteze în contra terorizării acuzatului din partea președintelui, ba s'a amestecat și procurorul.

Dupăce a eșit din temniță se mai adunaseră încă peste 1000 de fl. Dânsul a întregit suma la 1500 fl. și a trimis-o prin N. Roman lui Slavici la București. La întrebarea dacă a cerut chitanța dela Slavici, răspunde că n'a cerut fiindcă a avut deplină încredere în el. Cumcă a depus în diferite rânduri la „Albina”, o poate dovedi libelul de depunere, care se află la acte.

După amiază a urmat ascultarea martorilor. Mai întâi a fost întreat I. Moța, care a pretins să fie ascultat în limba română. Președintele a stăruit să vorbească ungurește, dar martorul n'a cedat și a trebuit să fie ascultat în limba română. Asemenea a cerut respectarea dreptului său de limba martorului E. Dăian și după încercarea președintelui și a procurorului de a-l teroriza, ca să răspundă ungurește pe cuvânt că știe ungurește, a declarat că nu va răspunde decât în limba sa maternă. În urmă judele Barta face pe talmaciul și așa martorul continuă a fationa în limba română, declarând de-întel, că nu știe nimic despre toată afacerea. Admite numai, că a adresat o scrisoare d-lui Albini, în care i-a rugat să declare unde și cum e fondul, ca nimeni să nu mai bănușască pe cei dela „Tribuna”. Albini însă nu a răspuns la această scrisoare.

Au mai fost ascultați martorii Silvestru Moldovan și V. Dresnand, care a spus că banii pentru fondul lui Iancu li administra Albini separat de ai ziarelor „Tribuna” și „Foia Poporului”. A mai fost ascultat V. Tordășanu ca martor, care administrase banii câțva timp în absența lui Albini. În fine a depus expertul în contabilitate Polony (ungur), care a spus că rezultatul comisiei, care a examinat cărțile de contabilitate a institutului tipografic și ale „Tribunei” și „Foiei Poporului”, n'a putut constata că bani de ai fondului să fi intrat la „Tribuna” și „Foia Poporului”. Se ia apoi înfărmântul martorilor celor români, conform cererii lor, în limba română.

În ședința a doua, după citirea tuturor actelor, ce se refer la cercetarea făcută, precum procesele verbale luate cu Albini, chitanța lui Harici despre 1500 și despre 2000 fl. și actelor, cari arată, cum în cele din urmă s'a depus fondul la „Victoria” în Arad și că s'a predat și primit în administrarea Asociației, președintele cere să citească ordonanța, prin care ministrul Perzel a fost opriț colecta pentru monumentul lui Iancu. Președintele l'a citit apoi însuși cu voce tare și declamatorie, ca să arate ce mare însemnatăte îi dă.

Au urmat predările. Procurorul a vorbit cu multă pătimaș și ură în contra românilor și vrând să îngreșească memoria lui Avram Iancu, i a zis „haramia vezer” (căpitan de bandiți). Aceasta a produs mare indignare între românii prezenți și apărătorul a protestat contra acestei insulte, care de almintreia cade numai asupra celui ce a îndrăznit a o face. Procurorul susținu, că tot ce a avut să dovedească Albini, e minciună, că banii au fost defraudați și că au fost puși la loc din banii Ligei. Cere să fie aspru condamnat și banii să fie confiscate.

Apărătorul Dr. St. Pop, respingem mai întâi ușeritiunile scandaloase ale procurorului privitor la Iancu, arătând că scriitorii ungerii însuși vorbesc cu multă stimă despre el. Doveștește apoi cu date juridice, că n'au poate fi

AVRAM IANCU CU TRIBUNII SĂI. TABLOU ALEGORIC DELA SERBĂRILE DIN BLAJ DIN 1922, 15 MARTIE.

n'avem ca căuta acasă. Ne poamește talăl tău.”

— „Eu singur nu mă întore.”

— „Atunci, hai cu mine!”

L-a luat și l-a dus și dus a fost. Mai mult n'a fugit Avramuț de școala și nu s'a mai simțit străin.

Tot timpul, cât a fost la învățătură iofelurite orașe, a ajuns să fie îndrăgit de toată lumea. Învăța bine. Era între cei dintâi școlari. Avea înfășurare plăcută; blondin, modest, sincer, cu inima deschisă; era om de cuvânt. Făc de alte neamuri și legi era cât se poate de îndugăduitor. Însușirile acestea le-a avut în toată viața lui. Dintre studii mai mult îi plăceau matematica și istoria. Însușirile lui alese i-au deschis ușile familiilor „domnești”, cum se zicea pe atunci, unde apoi s'a poleit și mai mult. De aceea spun unii scriitorii ungeri: „Iancu avea purtări mai alese decât alții tineri din părinții țărani.”

Dupăce a isprăvit drepturile în 1845, Iancu cu cele mai strălucite; precum ne spune o gazetă ungurească („Magyarország és a nagyvilág” în numărul 1 din 1873) s'a dus la guvernul din Cluj să-i dea o slujbă fără plată. Dar bietul Avramuț nu și-a dat seamă, că în țara ungurească, până la 1848, nu tot omul era om.

„Iancu”, zicea numita gazetă, „n'avea înfășurare, care trebuia; el nu știa să se indoale, nici să linguașcă. Pe ținuta lui și pe fața lui mândră, bărbătească, se ogliada o constință, pe care numai propria vrednicie, și-o poate da”.

El a fost respins, pentru că era ceta țară; adică nu era nobil.

De rana aceasta a suferit mult sufletul lui Iancu. El s'a întors dela guvern nu umilit, ci revoltat în demnitatea sa de om. S'a dus apoi la Târgul-Mureșului și s'a scris la tabla regesacă cancelist, cu scop de a se pregăti pentru concursul de avocat. Avocat putea fi și dacă nu era nobil. Nobili nu se făceau avocați; ale lor erau slujbe publice cele mai bine plătite.

Din tinerete îl frământă dorul de-așie, vede neamul liber. Sufărintele Românilor îl mișcau adânc.

mare, păr rotunzat, față lată, mustața subțire, galbue, barbă rară, trup bine dezvoltat, ținută de-a drăgăl și vorbă bună. El își puse câteva întrebări; am răspuns; m'a strâns de mână și hai la tabără. Asta era cam între 1 și 5 Septemvrie 1848. Lupta se începuse pe unele locuri, dar peste tot locul fură slungați și bătăiți ungerii. Noi părăsam muniți, cu credința în Craiul nostru.

Vine o veste că ungerii din Zam Săncerau, nu se poarta tocmai cinstit cu cei rămași ai noștri, prin sate. Asta ne supără rău. Ba și mai mult ne supără vestea adusă de un prieten care venise și el la tabără. Spune că un ungur cu numele Huber din Zam Săncerau, neșes, spunea în gura mare: că el este Dumnezeul Valchilor. El îi a învăța să fiere în mânășii. Asta făcea mult năezaz familiilor românilor, rămasi pe acasă. Atunci noi ce-tătenii la vreo 150 de bărbați, din care ne alegem eu și „Domnul”, așa s'a numit pe atunci feciorul părintelui protopop al nostru Ion Moldovan, Șimon Ilica, Lonea, Bara și alții. Noi am cerut tribunalul nostru M. Corchiș ca să raporteze Craiului Munților, năcazul nostru de acasă. Zis și făcut.

În ziua următoare, la 6 Noemvrie, ziua de Lăni, am luat cu noi arme și tunuri și am plecat dela munte jos până la Cerița Suvara, un câmp întins între Cățelele și Calata Mare. Aici am așezat tabăra noastră română și s'ara am plecat cu un tun de doge de eșes și un rașăn. Când a înserat ne-am așezat deasupra comunei Săncerau; am slobozit tunul plin cu rașănă, dând foc comunii.

Ungurii o luară la fugă, lăsându-și toate. Noi am luat comuna de-a rândul, am atunat de ce am avut nevoie și am avut la tabără, unde ne-am odălnit până dimineața, când ne-a dat signul cu clopotul dela biserică noastră din Calata, că au venit în Chițești hoardele ungurești. Noi ne-am retras la munte pământu-ne în poziție de a-i primi.

În ziua de 8 Noemvrie, era chiar Sf. Dumitru, dimineața, pe deal

deasupra satului Calata Mare, veniau din Chițești-cu Honzevi unguri. Clopotele se au la biserică; femeile cu copiii și bătrânii satului o luară la fugă din comună prin muniți; nu rămăsesse în comună decât greul cel bătrân.

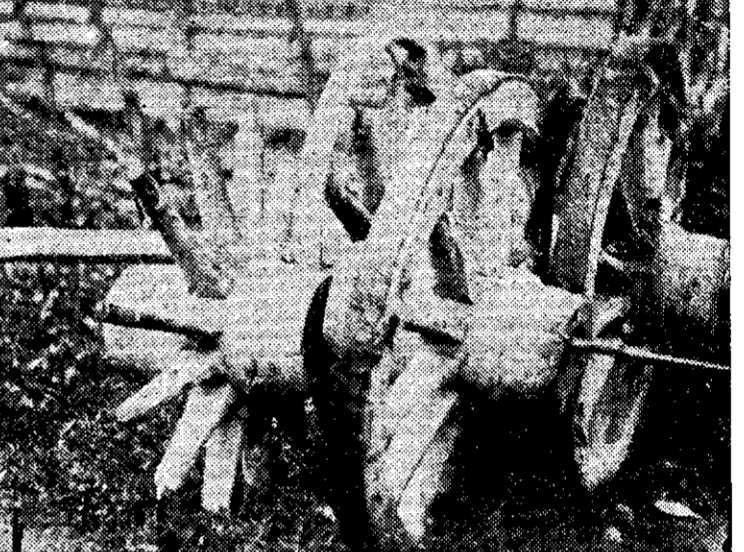
Acesta văzând că vin ungerii pe deal, el le eși înainte pe drum cu o naframa albă într'o prăjină luogă, și azi se vede mormântul.

Cu trupa ungurească, însă, veni chiar ficiorul lui Grecu, fecior în grad de comandant. Cum a văzut că cineva vrea să-i bată joc de el, comandantul a dat ordin să-l împuste. Îndată un gionț și i trânti la pământ și moare bătrânul Grecu. Ajungând ficiorul său lângă el, vede că este chiar tatăl lui; nu zice nimic și pleacă înainte. El crezu mai întâiu că este protopopul Gavril Moldovan, și pentru asta a pornit foc, cu care l'a omorât însuși pe tatăl lui.

De aici a plecat dealungul satului, a ajuns la biserică, a luat clopotele și le-a aruncat jos, s'au sfărâmat, iar un clopot n'a avut nimic, acela l'au luat și l'au dus cu dânsii. Au furat din biserică și din sat și apoi ungerii au dat foc gospodăriilor.

Din toată comuna numai două case au rămas; celelalte toate s'au făcut serum. Din Chițești cu toată tabăra a eșit la drumul mare, la câmp. Aici veni călare un domn ungur, se crede că ar fi fost Huedin și le a dat voe ungerilor ca să aprindă și celelalte comune românești. Atunci ungerii au plecat, iar ai noștri s'au rețas care unde au putut.

Odăsea pornită în tabăra noastră ca pe Dumnezeul Valcheilor, adică pe Huber, să-l prindă și să-l aducă la munte. S'a ales un căpitan tribun și patra feciori și, au mers la

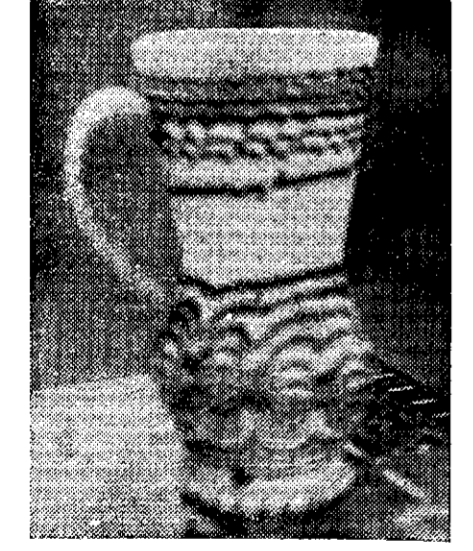
ROȚI DE LA TUNURILE DE CIREȘ, RĂMASE DE LA AVRAM IANCU

s'a încheiat armistițiul și ne-am tras pe la casele noastre, unde ne-am apucat să dregem gospodăriile.

Pe domnul Ion Moldovan l'a împuscat și l'a rănit rău. Atunci Loncea l'a luat pe spate și l'a dus până acasă la părinți, unde s'a vindecat. Până la moarte Ion Moldovan a fost notar comunal.

Culeasă de I. CHIUHAN

Acuzatul spune, că colecta s'a început în 1894 pe timpul Paștilor, că a durat până în Martie 1895 și că s'au adunat cu totul 3780 fl. 64 cr. și 334 lei 50 bani. Când a intrat în arest, la care a fost condamnat timp de două luni pentru delict de presă, în 12 Decemvrie 1894, a trimis lui Slavici în București 2500 fl. iar 500 fl. a deus la „Albina” și 30—40 fl.

CANA LUI AVRAM IANCU

puri de pace. Poate să fie adevărat ce se zice, că nicăiri în Dacia împărătească nu s'a vădit un asemenea curaj ca în acest cuib muntos. Ca să arătăm vrednicia deosebită a acestui popor, va fi de ajuns să amintim părerea slujbaşilor nemți și polci cari după anul 1849, trăiau în acești munți.

Ei ziceau: „Nicăiri n'am văzut un astfel de popor; acestia nu fură, nu beau, nu se bat, nici nu se îmbată; noi n'avem nici un lucru așoi”. Cuvintele acestea sunt cu atât mai prețioase, fiindcă Moșilor le ieșise veste slabă între străini, că sunt răutățioși și sălbatici, și au omorât în răscoală mii de Unguri nevinoși. Cunoșcându-i străinii mai de aproape pe Moșii noștri, nu aveau destulo cuvinte să-i laude.

Avramuț, cum îi ziceau părinții era un băiat cuminte și avea fire de Moț adevărat: gânditor și scurt la vorbă, dar bun la inimă și mare la suflet.

Născut în acești munți acoperiți cu coajă de brad, unde dorul de libertate ardea pururea, ca jăraticul sub spuză, și de unde au ieșit, atâția Români vrednici, el de timpuriu da semne de o bunănotă și agerime de suflet deosebită.

...iar noi, noi Moșii cerșim din poartă în poartă să ne agosmim pâinea de toate zilele. Vremuri grele au trecut peste capul Moșilor, băștinia Munților Apuseni și abia acum începe a se înșenina tot mai mult cerul și fața lor se face din ce în ce mai deschisă. În 1914 la târgul de fete de Găina, cete de jandarmi cu pene de cocoș erau postate în jurul muntelui ca nu cumva să se scoale de undeva Craiul munților, despre care cei mai mulți credeau că trăiește încă, dar nu se știe pe unde, și va aduna mocănișea la sfat în contra puterii mari a țării. Atunci dansul vesel, de multe ori se încheia cu lacrimi; lui aduc aminte cum jandarmii din Bața de lângă Vascău au chinut pe un fecior voinic ca braziul care amțit se certa cu altul. Iui aduc bine aminte de privirea nelăcrețioasă a feciurii țărani din aceste plaiuri, când se uita în ochii unui domn în haine negre.

Nu-i venim par'că la socoteală să creadă că-i Român, ci vre-un străin cu vorba românească, cari sunt mai primejdoși decât străinii cari nu vorbea limba. Cu greu puteai să intri în vorbă cu Moșii; au puțin de veacuri cu încrederea și cu vorba dulce, — ziceau ei în gândul lor —

CASA ÎN CARE S'A NĂSCUT ȘI A COPILĂRIȚ AVRAM IANCU

el acasă. În cale au întâlnit un biet cojoacar, l'a care au intrat în casă și l'au întreat vade să Hubert, cojoacarul le-a arătat. Tribunalul i-a poruncit cojoacarului să-i coasă cureaua, dela sebie, deoarece era ruptă, și într'o clipă o găti cojoacarul, apoi au plecat la Dumnezeul Valchilor.

Ajuși la Huber, au intrat în casă și fiind acasă dansul au poruncit ca într'o clipă să fie gate, să-i încheie cureaua nouă cu pințeni, să prindă brazi li la car și vor pleca.

Huber a făcut toate și când să plece doi colăști moși l'au legat cu brațele către loata cerului și la drum cu el ei erau și i-au dus la Craiul Munților și acolo și-a luat răspăsa.

La câteva luni de prin Mai 1849 din nou veni ungerii și atunci au trecut prin comuna românești, fură tot ce găseră în casle și le sprind, lăsându-le serum. Nu cruțau pe nimeni, nici bătrâni, nici femei, nici copii. Tot ce le cădea în drum omorau și chinuiau, mai eu seamă pe femei și fete le batjocorau fără milă.

Ajungând la munții încercou a

teală să creadă că-i Român, ci vre-un străin cu vorba românească, cari sunt mai primejdoși decât străinii cari nu vorbea limba. Cu greu puteai să intri în vorbă cu Moșii; au puțin de veacuri cu încrederea și cu vorba dulce, — ziceau ei în gândul lor —

adunare al armatei a cărei căpetenie era Avram Iancu, Craiul Munților. Craiul nostru caută încă odată sălășul eroului din Vidra de sus, scrie a doua oară numele în cartea peleceniilor la casa lui Iancu, vrea să fie mărturie vie la înflețirea și la puterea de viață, care va ieși din piepturile și inimile celor 40 mii cari vor veni la Vidra!

Când o grupă de cercetași din Cluj, în ziua următoare zilei Eroilor, au ajuns după un drum greu din Abrud peste deal până la Vidra, cu capul plecat au zis o rugăciune pentru cel care nu mai este, lacrimie de durere și oftate ieșiau cu suspine, din inimile lor, iar când au cântat de Închierare Desteaptă-le Române, fiecare lacrimă era un mărgean, fiecare suspin un dor de a ne învrednici de aceste momente curate și de a ne pune în gând să căutam a-l cunoaște și a trăi în sufletul celui pentru care am venit la Vidra.

Iar, când vom mai ajunge să ne usurăm sufletul la umbra casei lui Iancu din Vidra, momentul să fie unul dintre cele mai frumoase din viața, să fie un moment când ne uimem sufletul de farmec și de putere, și când ne luăm hotărârea de a fi Român pe aceste plaiuri, alături de Acela care ca'că cu mândrie și încredere prin locurile tainice ale codrilor de brad, peste culmile munților de unde se vorbește cu bucurie, venind să aducă bucurie, mândrie și suflet de erou acestor oameni dornici de viață bogată în lupte și vitejie, suflet de aur oțelit de vremuri vechi. AT. POPA

GIULEA DE PIATRĂ FOLOSIT LA TUNURILE LUI AVRAM IANCU LA ANUL 1848, ȘI CARE GIULEA SE AFLĂ ÎN MUZEULISTORIC DELA ARAD

vorba de defraudare, dovezile lipsesc. Cere achitarea acuzatului.

După ce a sfârșit două ceasuri, la 6 ora sara, tribunalul a anunțat sentința, prin care acuzatul T. L. Albini, în lipsa dovezilor, a fost achitat de acuzația defraudării. A fost însă osândit pentru călcarea ordinului ministerial, prin care se oprise colectarea în favorul unui monument pentru Iancu, la 15 zile acest 100 fl. amendă și purtarea cheltuielilor de proces. Areșt în însă i se socotește ca împlinit prin cele 13 luni ce le-a suferit în arestul preventiv, iar amendă și cheltuielile se consideră neincasabile din cauza lipsei de avere. În urmă sentința anunță confiscarea sumei de 4701 fl. adunată pentru monument și dispune cu viceșpanul din Arad să sechestreze banii depuși la banca „Victoria”, ca să-i transpună libelul de depunere la „Victoria”.

Acest proces pentru spiritul dus-mănos, cu care s'a condus, poate fi pus cu tot dreptul alături cu faimosul procesul din Alba-Iulia. Cazul cu confiscarea prin sentință — lucru ne mai pomenit în felul acesta și după unii chiar ilegal — este notă caracteristică a acestui proces cu atâtea laturi triste.

Din „Gazeta Transilvaniei” din 1899

FETE DIN CĂMPENI

CASA LUI AVRAM IANCU

ABONAMENTUL: Pe un an 200 lei.
Pentru săteni, învățători, profesori,
preoți, studenți, funcționari, mese-
riași și muncitori 150 lei pe un an.
Abonamentul se plătește înainte; se
face abonamente și pe jumătate an

Cultura Poporului

**Abonamentul pentru instituții finan-
ciare, biblioteci, cluburi și localități
publice 300 lei. Pentru sprijinitorii
foarei minimum 500 lei. În America
3 dolari. În Jugoslavia 100 dinari
pe an. În străinătate 300 lei pe an**

Despre eroul Avram Iancu

Cea dintâi datorie a noastră față de gloria eroică și tragică a lui Avram Iancu e să-l scoatem din negurile unei legende neclare și naive pentru a fixa istoric ce a fost el în adevăr, care a fost intențiile și acțiunile sale, ce legături și-a creat el în timpul său — cărturării făcând obișnuita diplomație prin orașe — el singur era, cu prețul vieții sale, reprezentant luptător ar armele, deși pregătirea lui era aceea a unui avocat, pentru drepturile poporului său. Atunci, când se vor face răbdătoare studiile de arhive în locul frazelor de circumstanță, când se vor răsfăși, de plină, corespondența din 1848, abia atinsă pe dinafară de ai noștri, care se păstrează în biblioteca Muzeului cultural din Arad, se vor avea solide pagini de istorie despre dânsul.

Pentru acea vreme euleg dintr'o carte franceză, care a avut trei ediții (a treia, aceea pe care o întrebuițăm, la Paris în 1867) Chrétiens et Turcs a lui Poujade, aceste declarații ale guvernului rus Lüders, care a mers în Ardeal și Ungaria să suprimă revoluția ungară: „Ceux-ci surtout (les Roumains) sont à l'état de parias et forment en Transylvanie la population le plus malheureuse. Ce sont eux qui ont, dès le commencement de l'insurrection, soutenu l'armée autrichienne, et les Russes ont été beaucoup à se louer de leur concours pour les approvisionnements. Dès le principe leur union avec les Hongrois aurait probablement donné une autre tournure à l'insurrection. Sans les profusions que j'ai trouvées dans les Principautés et sans Jancu, le chef des Valaques en Transylvanie, je n'aurais pu réussir. Aussi parmi les correspondances que j'ai interceptées, ai-je trouvé des lettres de Kossuth à Jancu, dans lesquelles il disait que les Hongrois se repentaient d'avoir méconnu les droits de leurs frères valaques et qu'en cas de succès ceux-ci pourraient compter sur toutes les concessions qu'ils demandaient. Les Valaques ajoutait le général Lüders sont très dignes d'intérêt, et j'ai adressé en leur faveur un mémoire à l'Empereur, qui m'a répondu qu'il ne pouvait pas intervenir en pareille matière, mais qu'il avait transmis le mémoire à la Cour de Vienne. L'Autriche sera obligée de donner aux Valaques de droits égaux à ceux des autres nationalités, mais ils sont dans un abaissement complet“.

Adecă: Aceștia (românii) mai ales sunt în stare de pariși și formează în Transilvania pu-

Avram Iancu

Seriu tot sub impresiunea momentului. La insulta procurorului de paradă, Lazăr Miklós, titulat și conte, ce ni-o făcu numind „haramnia veșez“ pe seculul nostru de pioasă memorie Avram Iancu, regele minților, eroul nobel din 1848, — mi-am revocat în memorie suvenirile, de acum vreo 55 de ani.

Pe atunci eram prunc, dar ce toți pruncii foarte bine țin minte cele petrecute, căci și atunci eram în școală înaintată. Cuartierul mi era în Cluj, în ulița Turzii, sub „temetou“ (cimier) la octogenarul Andrei Demeter, cetățean înflăcărat naționalist român al timpului său. În fața eu noi era curtea lui Bergai profesor și prodirectori al liceului academic, mai târziu proprietatea românului avut Molnar.

Într-o zi de toamnă din 1848, mergând eu la școală, aflai pe Demeter vorbind cu Bergai. Saluându-l, eram să trec în drumul meu, dar mă agrăi gazda mea, d. Demeter: „Comedisti?“ (ai mâncat). Atunci Bergai îl întreba: „Quat probes habet in hospicio?“ (câți copii ai în curtea) — „Quator“ fu răspunsul, „sed omnes petulantor“ (patru, dar toți sunt neascultători). Iar Bergai îi zise: „Et în aula mea sunt tres: minor Tobias, et ille est petulanus, — major Tobias probus Abrahamus Iancu autem est honestissimus et humanissimus juvenis, videtur habuisse bonam educationem.“ (Și la mine sunt trei. Tobias cel mai mic și acesta e neascultător; Tobias cel mai mare e un tânăr de treabă, Avram Iancu însă este cel mai cinstit și uman tânăr, se vede a fi avut ambii bună educație). Iancu cu Tobias cel mai mare erau juriști, iar cel mai mic Tobias gimnazist.

Așa s'a exprimat despre Iancu însuși profesorul său, prodirectori Bergai, bărbat de vreo 60 de ani;

Luptele din Munții Apuseni: Hatvány

Revoluționarii unguri ajunseră stăpâni pe aproape întreaga Țara ungurească, cu excepția Munților — Apuseni.

Cercul de fier se strângea tot mai de aproape, fără a putea să suloce însă niciodată încălțarea și vitejia luptătorilor lui Iancu. Paternice trupe ungurești au răbit în trei rânduri până în orașul Abrucl — iolima Munților Apuseni — dar au fost silit să părăsească orașul, foarte repede, retrăgându-se cu pierderi deosebite de mari. Alte trupe ungurești au fost oprite și nimicite chiar în trecătorile spre Munți cum a pătât la Fântânele Vasvári cu oamenii săi. Astfel strimtoriile din Zarand au fost apărute de prefectul Buteanu: sectorul Turda — Cluj era apărut de prefectul Simion Balint din Roșia; Iulia Auid — Teiuș era apărută de vice-prefectul Prodian Probu, preot; la Ponorul — Remetei era tribunalul Matei Nicola, mai târziu, iar locuitorii din Albae, Mansel și Someșul rece au apărut cu multă vitejie linia Huedin și drumul de la Oașca-Mare — Cluj. Situația luptătorilor din Munți devine tot mai grea. Bem într-o trupele lui în Sibiu și trupele austriece evadează spre Țara românească.

„Dela început“ — scrie Iancu — puțin ajutați și în mânia sacrificării noastre tratați cu dispreț, văzuți cu neîncredere, adesea colunțiați, ba încă și insultați, noi ne văzuăm dintr'odată, dați prada furiei unui dușman barbar“.

Oamenii curgeau din toate părțile spre Munți: năvălirea cea din urmă. Preoții, tinerii, cari voiau să scape de serviciul militar sub unguri, toată lumea, care cunoaștea

barbarile săvârșite de honvezi. Axente Sever și oamenii săi au fost primiți cu multă bucurie.

Ungurii din Abrucl și Roșia începeau să vorbescă pe alt ton, agitănd lumea, în așteptarea lui Hatvány și a trupelor lui. Munții trebuiau cucerii cu orice preț, căci altcum Alba-Iulia nu putea fi ocupată și păstrată din partea honvezimei. Guvernul unguresc a și încercat o cursă de împăcirea, prin I. Dragoș, deputat la dieta ungurească, care a plătit cu viețea această încercare nenorocită.

Ungurii din Abrucl, cari erau în

corespondență neîntreruptă cu trupele honvezimei, prin maiorul Csutak din Brad, nu mai aveau răbdare. Prefecții Balint și Axente Sever îl roagă pe Iancu să nu stea de vorbă în ce privește împăcirea cu Ungurii. Dragoș aduce o scrisoare dela Kossuth având data 26 Aprilie 1849, în care se declară armistițiu; se garantează românilor libertate și drepturi, folosirea limbii naționale, ajutorarea școlilor, a preoților, amnestie generală pentru întreg neamul românesc, cu excepția episcopului Șaguna.

Cu toate aceste promisiuni făcute pe hârtie, Iancu și oamenii lui au fost anunțați, că Hatvány înaintea spre Abrucl cu trupe considerabile. Romancierul Iancu (Jókai*) în amintirile sale din 1848, îl numește pe Hatvány aventurier, atâcând pe românii Abrucl fără nici un motiv, în vreme de armistițiu.

Hatvány intră în Abrucl cu 1400 soldați și 3 tunuri, atâcându-i-se

AVRAM IANCU, LA 24 DE ANI.

și ungurii înarmați din Abrucl și Roșia. A doua zi — 7 Mai — Iancu primi la Câmpeni provocarea să depună armele. Prefecții Buteanu și Dobra au fost puși sub pază, românii mai de frunte, preoții și mireni intermițați. În curând se

proaspele. Trupele ungurești începură de două părți, au fost măcelărite aproape total.

Măcelul și-a ajuns culmea la Cerbul. Hatvány și câțiva călăreți reușiră să se strecoare peste podul numit „la Bolta“, și cotind la dreapta, o luară spre satul „După-piatră“. Buciumanii îi ajunseră din urmă; femeile îi așteptau în culmea dealului cu pietre, la strămoșii era Groza și oamenii lui înarmați. Cu câțiva oameni s'a putut strecura Hatvány, prin așchii primăjii? Unii țin că ea are 14, alții cu 50 și iarăși alții cu 80 „Este deci“ — conchide Iancu — probabil, că mai mulți de o sută nu au scăpat; prin urmare trupa întregă a lui Hatvány a fost nicicâtă. În senzul li-

teral al cuvântului.*

Dar Alba Iulia trebuia cucerită cu orice preț, prin urmare și rezistența îndârjită a Moților.

A pleacă deci Kemény Farkas și Forró cu 7500 soldați de infanterie, un escadron de cavalerie, 19 tunuri și 4 baterii de rachete împotriva vitejilor lui Iancu. Întreaga armată ungurească care apare asupra strămoșilor din Munți, în colaborare cu Kemény atungea cifra de 15 mii luptători: și Românii din Munții Apuseni le-au ținut piept la început cu 1000 (zic: una mie osmeni).

În 8 Iunie Kemény pleacă cu oastea spre Abrucl, opăit de Groza în strămoșii dela Buceș, luând în contact cu trupele române la Vulcan, Ciuruleasa, Săhodol intrând apoi în Abrucl. A avut și el soarta lui Hatvány. În 12 Iunie se pornește atacul general și Kemény neputând primi ajutoare și alimente dela Brad — ocupată fiind linia de oameni lui Groza — în 16 Iunie se retrage spre Zlatna. După luptele din ziua precedentă, Kemény ar fi exclamat: „Dăsa se mai bată cu popii“.

În retragere Kemény a îndurat la Valea-Cerbului aproape același dezastru, ca și Hatvány. Spre norocul lui, reparase de mai înainte podurile stricate și se îngrijise de-a se de latură baricadelor din cale, altcum dezastrul lui ar fi întrecut mult pe acel al lui Hatvány.

AL. CIURULEASA
Fragment din „Povestire pe scurt a vieții lui Avram Iancu“, Broșură editată de comitetul pentru ridicarea unei statue lui Avram Iancu, în Cluj.

Țara Moșilor

Cuprinsă între sinurile munților Bihorul, Crișul Alb, munții Trascăului, munții Giulaului până ce încheie cu trupele lor, aproape după același plan, ca și cu prilejul întâierii lupte cu Hatvány. El venise de data asta cu 2800 luptători și 4 tunuri. Lupta începu pe 18, atâcând vrăjmașul mai violent spre Roșia și Corna, ca și cum ar fi voit să facerece siguranța drumului de țară spre Zlatna. Hatvány în furia lui neputincioasă a dat ordin să se împuste sau să se spânzure o multime prizonieri români, între cari mare număr de copii și femei. În 19 Mai lupta se apropia de laza ei hotărâtoare. Către amiaz trupele lui Hatvány au fost respinse spre oraș, din toate părțile. Imediat el o și ieia la fugă, spre Zlatna.

Fu luat repede la goană, pe când ajunse cu trupele în Gura-Cornii. Aici fu atăcat de așchii Buciumani, sub comanda lui Vlăduț. Apare pe vărfuri dela deal și prefectul Balint, cu trupele sale

proaspele. Trupele ungurești începură de două părți, au fost măcelărite aproape total.

Măcelul și-a ajuns culmea la Cerbul. Hatvány și câțiva călăreți reușiră să se strecoare peste podul numit „la Bolta“, și cotind la dreapta, o luară spre satul „După-piatră“. Buciumanii îi ajunseră din urmă; femeile îi așteptau în culmea dealului cu pietre, la strămoșii era Groza și oamenii lui înarmați. Cu câțiva oameni s'a putut strecura Hatvány, prin așchii primăjii? Unii țin că ea are 14, alții cu 50 și iarăși alții cu 80 „Este deci“ — conchide Iancu — probabil, că mai mulți de o sută nu au scăpat; prin urmare trupa întregă a lui Hatvány a fost nicicâtă. În senzul li-

teral al cuvântului.*

Dar Alba Iulia trebuia cucerită cu orice preț, prin urmare și rezistența îndârjită a Moților.

A pleacă deci Kemény Farkas și Forró cu 7500 soldați de infanterie, un escadron de cavalerie, 19 tunuri și 4 baterii de rachete împotriva vitejilor lui Iancu. Întreaga armată ungurească care apare asupra strămoșilor din Munți, în colaborare cu Kemény atungea cifra de 15 mii luptători: și Românii din Munții Apuseni le-au ținut piept la început cu 1000 (zic: una mie osmeni).

În 8 Iunie Kemény pleacă cu oastea spre Abrucl, opăit de Groza în strămoșii dela Buceș, luând în contact cu trupele române la Vulcan, Ciuruleasa, Săhodol intrând apoi în Abrucl. A avut și el soarta lui Hatvány. În 12 Iunie se pornește atacul general și Kemény neputând primi ajutoare și alimente dela Brad — ocupată fiind linia de oameni lui Groza — în 16 Iunie se retrage spre Zlatna. După luptele din ziua precedentă, Kemény ar fi exclamat: „Dăsa se mai bată cu popii“.

În retragere Kemény a îndurat la Valea-Cerbului aproape același dezastru, ca și Hatvány. Spre norocul lui, reparase de mai înainte podurile stricate și se îngrijise de-a se de latură baricadelor din cale, altcum dezastrul lui ar fi întrecut mult pe acel al lui Hatvány.

AL. CIURULEASA
Fragment din „Povestire pe scurt a vieții lui Avram Iancu“, Broșură editată de comitetul pentru ridicarea unei statue lui Avram Iancu, în Cluj.

cei mai tineri le trec peste munte, adună pentru o trăsură și de cu primăvară mern în lume să aducă bucate pentru iarna grea, când nici nu pot ieși din casă atât de mult ninge.

Femeile și fetele cu furca la brâu cutreeră toată ziua dealurile și munții în urma orilor sau cu ghiulele, cari le dă hrana de toate zilele. Nici o comună nu prea are pășune comună, mală nici nu au numai un singur om de pază pentru oi, ci fiecare umblă cu ale lui și pe locurile lui și în munții lor, grăind și păzind fiecare turma sa.

Pășune case sunt care nu au vite sau oi. Pășune se mănâncă, dar nu este hrana principală. Mămăliga e mai rară. Cașul, brânza, untul, laptele, acestea sunt mijloacele de trai. Pășări de curte nu pot ținea, n'au cu ce le ține, porci nu prea decât doar câte 1—2 la casele mai bune, totul ce le trebuie aduc din țară și dela crășmele din comună.

Lucru de mână se face mai ales îmbrăcăminte de lână, postavul lor stă alături de cel lucrat de fabrica dela Cisnădie, pânza lor de asemenea. Lucru de mână femeiesc nu se prea face, femeile nu pot să stea mai mult timp într'un loc, ci sunt nevoite ori să meargă în țară cu bărbații lor, ori cu vitele cari apoi nu le dau răgaz.

Care sunt din lemn de brad toate, cele sărăcăcioase n'au decât o singură încăpere la etaj; în subsol (parter) fiind grajdurile și cotețul. Curățenia și viața igienică lasă mult de dorit, mai ales în timpul erno, vara trăind zi și noapte sub cer liber având în apropiere apa cristalină de munte. Cu atât mai îngrijite și mai frumoase sunt casele cu stare mai bună, unde găsim covoare lucrate cu o finețe și varietate admirabilă. Cu un fast extraordinar în combinarea figurilor și a culorilor.

Cine va merge pe această vale a Vidreilor, va sta de vorbă cu oamenii în casele lor, va cunoaște destul de bine caracterul general al vieții acestor oameni, cari într'adevăr trăiesc o viață de mucenicie. Vizitând cât de mult aceste regiuni, ne lăsam îndemnați de a le fi într'ajutor și a face să se bucure și ei acasă la ei de roadele bune ale veacului XX, altcum drumul nostru n'are alt sens decât numai al curiosului, care face călătoria pe piciorare fără un îndemn superior intelectual și sentimental.

DOCUMENTE

lată și două documente, câte au putut scăpa de perire, cari s'au găsit în casa lui Alexandru Iancu, mort în 2 Octombrie 1855 (ata lui Avram Iancu) aceste documente se află la Asociațiunea.

Domnului Nicolae Corcheș tribun din oficiu în Câmpeni

„Știind că domnul Iancu nu-i în Câmpeni, am venit a-și face cunoscut, ca la Bucium sunt patru tunuri în lucrare, câte de un stângin de lungi și se fac din fier vărsat cupțușit cu lemn. Duplele (tevițe) cele vărsate le-am căpătat din Bucium dela mașina lui Schalkovits, de 6 țoli largi și de un țol gros. Meșter avem bun, și de cumva ne-am putea folosi, atâta fier vărsat, pe aceea seamă, și mai largi avem, cât și 30 de tunuri am putea face. Pe Marți vor fi gata vreo două. Ai griji și țiine praful cel de tunuri, (ata-l primise din Alba-Iulia și-l trimise lui Iancu) țiine și pe seama noastră, precum și din gloanțele cele mari, ca dela 6-8 funți și carteciuri.

„Înștiințeză și pe dl Iancu despre acest lucru“.

Abrucl, 2 Ianuarie 1849.
Ion Șulufiu m. p. tribun

Domnului prefect Avram Iancu • în Câmpeni

„Trimii cei 406 funți de plumb; praful încă nu l-am căpătat. Goleșcu asară veni dela Zlatna, spune că armata lui Bem a pornit către Blaj, cu ce scop nu se știe, de obște se vorbește, că vrea să atace Sibiu din nou; destul că pe unde merg tot pustesc, și bărbații, cari sunt harnici, îi duc cu sine. Ce va fi de noi, Dumnezeu știe; destul de rău stăm; mai mir și de comitetul național, de ce nu scrie. Ar fi bine să trimii expres la Sibiu, să vedem cum stau lucrurile. Se vorbește, că Laurian a scris dela Olmiț comitetului, mă mir cum nu se împartășește prefectilor — fi bun trimite încă așazi expres la Sibiu; apoi te rog trimite-l pe la mine. Scrie și la Dobra, ca să îi fie sigur pentru bucate, și dă-le drum subod. Numai decât scrie pentru bucate, ca nu cumva întorcându-se barbarii pe acolo, să le pustiască“.

Abrucl, 2 Februarie, 1849.
Ion Șulufiu m. p. tribun.

* Luat din „Biografia lui Avram Iancu“ de Iosif Istera Șulufiu de Cărpeneș, Sibiu 1897.

AVRAM IANCU IN CRONICA ANULUI 1848 | PRIETENUL MEU | CULTULUI AVRAM IANCU

Frunzăresc „Cronica anului 1848“ publicație interesantă alcătuită de Dr. E. Dăianu, la 1898, pe când era directorul „Tribunei“ din Sibiu.

Era atunci aniversarea de 50 ani a revoluției ardelenice și ca un prinos trecutul directorului „Tribunei“ revieva, zi de zi, ca într-o cronică a zilei prezente evenimentele timpului.

Curios, să văd cum apare Iancu pe scena evenimentelor următoare zi de zi „Cronica“, care începe cu 1 Martie 1848.

Până la 26 Martie Iancu nu apare. Poeste tot Românii târziu se ivesc pe film.

Iată și câteva spicuri:

Sibiu, 13 Martie. Măria Sa Andreu Saguna, nu demnită episcop, plecă ieri la Cluj, unde va petrece 10 zile. După reînnoțirea va merge la Viena spre a-și face unlița mulțumită, apoi la Carlovitz, spre a se hirotoni. — („G. d. Tr.“)

Blaj, 25 Martie. Azi s'a ținut o conferință în casele canonicului T. Cjpariu, spre a se sfătuie ce ar fi de făcut în fața evenimentelor. Constațura s'a continuat și după amiază și la aceasta a luat parte și tinerimea, clericilor și studenților din clasele gimnaziale superioare. S'au rostit cuvântări înfocate din partea profesorilor susținând, că cu tr. bue lăsată ocaziunea nefolositoare.

Cjpariu era de părere, că Românii să recurgă c'o cerere la împăratul; canonicul Rațu zicea, că la dieta țării și la împăratul totodată. Profesorul Ioan Turcu — un bărbat ingenios și cu știință, însă adică peste măsură al Episcopului Leményi, și fără încredere înaintea tinerimei — atingând unele momente din istoria veche și mai recentă a Românilor, între „viva“ e entuziasme și încheieă cuvântarea cu propunerea, ca Românii, în virtutea forței brațelor, să nu se mai roage ci să pretindă. Din fundul sălii strigă atunci clericul Todoraru, cu voca lui de basso p'fuziōn: „Ba nu, onorată conferință! Noi nici să cerem, nici să pretindem, ci să lătm, ce este al nostru“...

Sibiu, 26 Martie. S. Bănuțiu redacta azi a doua proclamațiune, pe care juristii o mult plăc și împresie prin toate centrele românești. Autorul strigă către Români: adunați-vă în jurul principiului național, aci să stați, de aci să porăți, acesta să-l prețindeți înainte de toate; chiar pentru aceea nici o unime cu Ungurii, cari nu vreau să știe de acest principiu.

Tg. Mureș 26 Martie. Asară tinerimea maghiară fău conduct cu 200 torțe pe străzile orașului căutând inmul lui Petofi. „Ne jurăm pe Dumnezul Ungurilor, că robii mai mult nu vom fi.“ — Samuil Poruțiu, cancelist român, fiind provocat de colegii săi români, cari se aflau de față din curiozitate, vorbi și el, după ce la adunare fu cu plăcere ascultat de Unguri.

Cerând cuvântul i se dădu între strigate de „eljen“. „Fraților — zise el — pentrucă prețindeți că toate sunt numai unguerești? Pentrucă faceți chiar și pe Dumnezul unguerec? Hai! să zicem și să jurăm pe Dumnezul popoarelor!“ — Aceste puține cuvinte fură respinse cu dispreț și cu un sgomot teribil de cătră Unguri.

Un tânăr, Urhăzi, șeful lor, se întoarse cătră Poruțiu cu cuvintele:

„Dar, d-ta ai subscris unime, d-ta ești Ungur acum, concetaținea Poruțiu!“

Dupăce percurseră străzile între strigate: „trăiască Kossuth, trăiască Maghiarii“ se opriră la frumoasa fântână din mijlocul pieței și deoaleo de sus detunară cuvântări înfăcșate cătră mulțime. Ei concludau, strigând cu ton înalt:

„Unime nu moarte; să se nim cu țara unguerească, pentrucă alimintrii vom peri“.

Vre-o doi tineri români erau pe fântână și se uitau retrași, cătră însuflețire, cât entuziasm, la un popor așa de mic pentru o cauză atât de nedreaptă. (Papui Ilarion).

Tg. Mureș 26 Martie. Azi, sara, sosi aici un tânăr dela Blaj, Nic. Birlea, nepot al episcopului și naționalist înfăcșat. El spus, că și profesorii din Blaj împreună cu tinerimea studioasă ținură ieri, și continua ținea conferințe spre a se sfătuie ce ar fi de făcut pentru națiune.

Cei mai mulți sunt învoții în punctul naționalității, dar ei vreau să știe ce vreau tinerii de aici, ca să lucreze în consonanță.

Sara se adunară vre-o 30 canceliști români în locuința lui Avram Iancu. Entuziasmul și unirea frățescă împodobi adunarea. Dupăce Birlea expuse mișcările din Blaj și să desăbătu pușin se print concluzii următor:

„Pe Dumnezica Tomei, după Paști, toți tinerii căți se află în această mică adunare, cu toți cunoscuții lor, civili și preoți, inteligenți și țărani, pe cari îi vor putea îndupleca, să se afle în Blaj.“

Toți într'un cuget și o simțire își ridicară sus mână și cu însuflețire română jurară, că pe Dumnezica Tomei, prin foc și prin apă, vor pune țerelecoale vieții, să se întalnescă în Blaj, aducând cu sine pe toți cei-ce vreau saluta națiunii române!

Iată numele unora dintre cei de față: Avram Iancu, Sam. Poruțiu, Tordășianu, Tobias, Francu, Pinciu, Petru Roșca, I. Margineanu, Vas. Vesprieanu, Al. Papui, și alții. — (P. 1)

Blaj, 6 Aprilie. De când a fost Iancu și cu colegii sei aici, Blajul ferbe. Mai ales tinerimea din seminar, clericilor, sunt cuprinși de un entuziasm nespus. Profesorul A. Pumnul, cel mai iubit de cătră clericii, a scris o proclamațiune călduroasă pentru a îndemna pe Români să vie la Blaj, la adunare.

El anunță, că lanțurile învechite

ale sclăviei s'au rupt, a sunat ora în care suferințele seculare trebuie să înceteze, deci Românii să vină la adunarea națională, unde să-și croiască înșiși soarta și să nu mai suferă, ca străini să mai decidă asupra lor.

Despre unimea Transilvaniei cu Ungaria, proclamațiunea vorbește cu un fel de simpatie, dar preține în termeni energici și resoluți, ca iobăgia să se ștergă, căci cei-ce vor încerca să susție acest mur al evilor barbari, de puterea brațelor române vor fi cutoșiți sub ruinele lor proprii.

Proclamațiunea aceasta s'a scris mai întâi la 42 exemplare. Aceasta au fost împărțite printre studenții și copiate în 400 exemplare.

Azi, când clericii au ieșit la preambulare spre grădina podului mare mulțime de studenți erau adunați acolo, fiecare cu proclamațiunea în mână.

Aici s'a decis, ca fiecare călătorind cătră locul nașterii sale, să corecteze cât va putea mai multe sate, încredințând și îndatorând poporul, ca și el să răspândească laima în satele învechinate. Planul peregrinării este făcut, fiecare își are designată ruta, ce are să percurgă.

Unica și marea durere a tinerimei e, că ferile de Paști se încep numai poimăine în 8 Aprilie. Aceste două zile li se par tinerilor entuziaști doi secolii întregi.

Se naște ideea, că studenții să plece de azi, care încotro și să nu mai aștepte declararea oficioasă a vacantelor. Unii se opun. Tânărul cleric Todoranu sare în mijloc și zice:

„Fraților! Focul aprins în mine și dorul de a vesti Românilor zina libertății, nu-mi pe-mit, ca să aș-

tări eroice, conduse de Begnessu, cel mai mare cântăreț. El a intonat pe drum o cântare nouă, un marș, care începe:

Astăzi cu bucurie
Românilor veniți,
Pe Dragoș în Câmpie
Cu toții-I' insoțiți...

Abrud, 8 August. Preotul Simion Balint o maltratată în chip neomnensc. Pe când se află deșinut aici, deodată s'a trezit că arde casa pe el. Ungurii strigau că dânsul a pus foc și îl înjurau. Cu deosebire senatorul L. Konez îl maltrata, lovindu-l în spate cu patul puștei. Unii voiau să-l arunce legat în foc. Arseră 6 case. Balint fu pus apoi în prisoare grea între furi și tâlhari. (Org. Naț. nr. 15).

Sibiu, 18 August. Dupăce guvernul Transilvaniei încă în Maiu a desființat comitetul național al Românilor; dupăce comisiunea trimisă la Sibiu pentru a pedepsi pe Românii cei răsculați (?) n'a putut face nimic, guvernul și-a propus să pună mâna pe cățiva frunțași români. Așa a venit aci în 15/3 l. c. Fr. Beldi, comitele-suprem, trimisul baronului Vay. Joi, în 16 l. c., se putea auzi de ja, că vre-o cățiva Români vor fi prinși; chiar și numele celor cari vor fi arestați se putea auzi pronunțându-se. Numai cei interesați nu știu nimic, mai bine zis nu se simțeau înovați și așa nu credeau că vor fi prinși. La ora 10 seara Beldi cu vre-o cățiva soldați a mers la ospătaria „Medișului“, unde a fost condus de Dobokai, un Român neregat, vâmas la Turnu-roșu. S'opul principal al lor a fost să pună mâna pe Bărauițu. În toate odăile ospătării întrebau de Bărauițu. În fine într'o odăie din parter, de cătră uliță, Dobokai a întrebă chiar pe Bărauițu, că n'r și spune unde se află de prezent Bărauițu? Bărauițu s'a îngrijat foarte; deci până înceisorul cereta după el în alte odăi, a sărit afară pe fereastra deschisă, fără a fi oprit de poporul adunat înaintea ospătării și așa a scăpat ca prin minune, având norocul, că înceisorul nu l-a cunoscut.

Intr'acestea la curțitul lui Nic. Bălășescu erau ascunși 5 granadieri cu porunca, că îndătea va intra în casa să-l prindă dar nici cu apucătura aceasta n'au isbutit decemdată, căci Bălășescu în noaptea aceea din întâmplare n'a venit acasă. Dimineața, pe când Laurianu era să plece cătră Brașov, apoi spre București, ca să-și ocupe postul său Dobokai însoțit de locotenentul Banffy și o patră de soldați intră la Hessler, unde era încuștat Laurianu și acum era gata de plecare.

„Dă-te jos, ia-ți bagajul, ești arestat!“ striga Dobokai, apoi îl prinseră, îl duseră la casarmă și îi luară toate hărtiile. Peste o oră Dobokai cu soții lui și cu soldățeșii se află la curțitul lui Bălășescu. „Ești arestatul meu!“ Peste alt ceas deja sunt vizitate toate hărtiile lui, și bibliotecă-ca-ai prea frumoasă a fost sigilată. Bălășescu grijit de patră era în arest la curțitul său. Era Vineri spre seară, când se aude, că voese să prindă și pe agentul țării românești, care venise dela Frankfurt, dar a scăpat. Faima arestărilor a produs indignațiune în tot orașul. Românii și Sași uimblau zăpăciți, că nu le mai era asigurată viața.

Sâmbătă dimineața o mulțime de grănițeri români veniră la Sibiu conduși de parochii lor, pentrucă să afle cauza arestărilor. „Bărbăți aceștia trebuie să fie sloboziți din prisoare, căci ei ne-au adus nouă lumină; până atunci noi nu ne mișcăm de aci“, ziseră bravii grănițeri, și numai dupăce li se făcu promisiunea, că nesmint vor fi liberi peste puțin, se depărtară. Dar o nouă veste, că noaptea vor transporta pe cei arestați într'o temniță maghiară, care a pus în mișcare poporul, care împreună cu grănițerii rămași încă la Sibiu toată noaptea a pândit, ca nu cumva să se întâmple ceva. Se afirmă, că cauza arestărilor este partiida reacționară din România, la care s'a mai adus din partea Ungurilor pofta de a pune mâna pe frunțași Românilor.

Blaj, 20 Septembrie. Multime de Români se află în Blaj, toți înarmați cu lănci, puști și alte arme. Din Orlat au venit 500 înși, fiecare cu arme, cum și-a putut căștiga. A venit și Iancu din Vidra, cu Munteni săi, oameni cu ținută marțială, bine înarmați și disciplinați. În jurul Blajului sunt peste 2000 de Români din toate părțile. Miștia sosită e de partea Românilor; în fruntea ei stă comandantul de batalion, majorul Clococanu. Și mereu se perindă evenimentele Iancu fiind în fruntea lor și suflul lor, luptând cu armele.

IUI ALBU.

AVRAM IANCU, LA VÂRSTA DE 46 ANI

— Bine zici tu Avramuț — zise tata — zi-i români; el înecă e Români ca și tine.

— Oh bată-vă să vă bată norocul cepii, că lute se împrietiniră, zise mama lui Avramuț și apoi intră iarăși în odăie.

Din acest moment noi am simpatizat todeauna.

Spun vrăsmășii necamului românesc, că „Avramuț“ a murit sub garduri, ca cerșitor, în stare de beție, nebul.

Nu știu, n'am văzut.

Așa când ar fi, eu totuși nu m'ă lăpăd de el: amie mi-a fost când l-am văzut înțâșii dată, în cămășii lungă ca unui amie îi păstrez memoria. Dar teamă-se de mânia lui Dumnezu și de urgia istoriei viitoare a neamului românesc, celee l-a adus pe Iancu la aceea stare înfiorătoare. De cătoroimi aduc aminte de casa Iancuului, todeauna îmi trece pe dinauntea ochilor mei suflătești o umbră de melancolie, care pătrunde atât de adânc în inimă, o farme, în care inima mea atât de adânc se enfundă, și fără veste îmi vin aminte cuvintele marelui logofăt Văcărescu, scrisse par că anume pentru de a le pune în gura lui Avramuț:

„Acolo am eu căsicioara
Pe un vîrf de delșor;
Curg'e 'n vale o apăoară
Murmurând înceșor“.

Aci în casa „aposaară“, un riuțel ce curge în dosul grădinei, îl găsim adese pe amicul meu prințând pești.

Când scrisesem „Memoriul“ meu, atunci aceea casă era pustie, ruină monument, de aceea am zis: „Călătorește, când vei rătăci prin acei munți giganti, căutând desfătare în mărețata natură, ori singurătatea, alungat de valorile vieții, nu încunajura acel loc, întâi în cea casă pustie, dar mai înainte desvalăste-ți capul tău și adă-ți aminte, că în pieptul aceluia fiu de iobagiu (sclav), care s'a născut într'insă la anul 1824, a bătat o inimă cel puțin atât de nobilă, încotă a meritat numele de: Regele Munților.“

IOȘIF STERCA ȘULUȚU
Din „Bibliografia lui Avram Iancu“.

Dormi în pace, nefeicite amice! În ziua de azi nu ne este iertat să-ți ridicăm o cruce la mormânt, nici să-ți facem o biografie, cum ai merita; dar dormi liniștit, va veni o zi, când vom fi liberi, iar atunci se va găsi condeiul, care să te învie din morți și să-ți facă numele nemuritor. Voi contribui și eu din parte-mi la nemurirea numelui tău, pentru meritele tale și pentru dragostea și alipirea ta, pe care ai arătat-o în toată viața ta față cu familia noastră. Chiar în ultimii ani ai vieții tale, când mintea ta se întunecase, iar suflul tău s'a frânt, când de nime nu te mai interesa, umbra tălăuii meae, „controlerului Șuluțiu“, și se lăfășea adesea, te impresiona și-ți reimprespăta suvenirii plăcute, căci adesea întrebai răștii: „cunoscut-ai pe controlerul Șuluțiu?“ Și când-ți se răspundea: „Da!“ atunci cu drag ziceai: „Vezi acela a fost om de omenie și Români adevărați!“

Răștiașii prin munți, cântând eu o rară măestrie din fluer doine de jale; în acei munți, cari sub comanda ta răsman de strigăte de vitejie, iar acumă căutai singurătatea, alungat de valorile vieții și de ingrătitudinea oamenilor dela putere. Poporul se aduna în jurul tău și te asculta în tăcere ou o sfântă pietate, mai ales când cântai din gură doina făcută de tine:

„Frunză lătă de pe balță,
Fostu-mi-a și bine-odată;
Dar s'a futors frunza pe tău
Și-am ajuns la atăta rău!“

Când mi-s'a împărțiat această doină, eu la moment am introdus-o în ziarul meu cu următorul adaus:

„Fii pe pace Iancule,
Om onest și bravule,
S'a întoarse frunza pe dos
Și-o să-i vezi iugul pe jos“.

Noi am simpatizat din momentul când ne văzurăm întâiași dată. Iată cum am desoris eu acel episod în „Gazeta Transilvaniei“ Nr. 20, a. 1891:

„Era, pare-mi-se, la anul 1834, tatăl meu, care era funcționar cameral reg. cu locuința în Câmpeni și superiorul peste acele comune, într'o zi frumoasă de vară m'a luat cu sine și m'a dus la Vidra.

— Vino să te duc cu mine, până ce eu îmi gat lucrul meu cu judele

— Bine zici tu Avramuț — zise tata — zi-i români; el înecă e Români ca și tine.

— Oh bată-vă să vă bată norocul cepii, că lute se împrietiniră, zise mama lui Avramuț și apoi intră iarăși în odăie.

Din acest moment noi am simpatizat todeauna.

Spun vrăsmășii necamului românesc, că „Avramuț“ a murit sub garduri, ca cerșitor, în stare de beție, nebul.

Nu știu, n'am văzut.

Așa când ar fi, eu totuși nu m'ă lăpăd de el: amie mi-a fost când l-am văzut înțâșii dată, în cămășii lungă ca unui amie îi păstrez memoria. Dar teamă-se de mânia lui Dumnezu și de urgia istoriei viitoare a neamului românesc, celee l-a adus pe Iancu la aceea stare înfiorătoare. De cătoroimi aduc aminte de casa Iancuului, todeauna îmi trece pe dinauntea ochilor mei suflătești o umbră de melancolie, care pătrunde atât de adânc în inimă, o farme, în care inima mea atât de adânc se enfundă, și fără veste îmi vin aminte cuvintele marelui logofăt Văcărescu, scrisse par că anume pentru de a le pune în gura lui Avramuț:

„Acolo am eu căsicioara
Pe un vîrf de delșor;
Curg'e 'n vale o apăoară
Murmurând înceșor“.

Aci în casa „aposaară“, un riuțel ce curge în dosul grădinei, îl găsim adese pe amicul meu prințând pești.

Când scrisesem „Memoriul“ meu, atunci aceea casă era pustie, ruină monument, de aceea am zis: „Călătorește, când vei rătăci prin acei munți giganti, căutând desfătare în mărețata natură, ori singurătatea, alungat de valorile vieții, nu încunajura acel loc, întâi în cea casă pustie, dar mai înainte desvalăste-ți capul tău și adă-ți aminte, că în pieptul aceluia fiu de iobagiu (sclav), care s'a născut într'insă la anul 1824, a bătat o inimă cel puțin atât de nobilă, încotă a meritat numele de: Regele Munților.“

IOȘIF STERCA ȘULUȚU
Din „Bibliografia lui Avram Iancu“.

Cu fiecare pas, pe care-l făcea mărșul convoiului lăunbru spre goșpa de sub gornul istoric, personalitate la Avram Iancu apărea tot mai strălucitoare. Astrucând în țărâna scumpă dela Tebea aceea până atunci se părea o ruină de viață omenească, din acea clipă eroul nostru deveni un simbol pentru neamul său: al celor mai generoase aspirații de libertate, de cari le-au plămădit Românii din Ardeal într'o nouă epocă de asuprire. El tu numit, cu drept cuvânt, în patericicel ce se rostii la rușmăntul său, zelos apostol martir al libertății naționale și însuflețit pare că de un dar profetic. George Secula rosti atunci aceste cuvinte memorabile: „mai curând ori mai târziu, dar sigur, va veni ora, când ideea de libertate națională va reeși mândră și triumfătoare“.

Fiecare epocă își are idealul său și de aceea generația dela 1872 vedea în Iancu mai ales pe apostolul martir al libertății naționale, pe care împăratul dela Viena o mai jertfi odată de dragul Ungurilor. În acest sens fu transmis cultul lui Avram Iancu și generațiilor următoare: „Spiritul lui Iancu“, spune Tribuna din 1899, a fost todeauna carne și oase pentru noi. Astăzi ca oriănd Iancu înscamă pentru noi încarnățiunea cea mai desăvârșită a idealului poporului nostru. El este suveranul etern al sentimentelor și aspirațiilor noastre naționale. El este dulbul nostru sfânt. Spiritul lui politic este spiritul mântuirii noastre politice.

De aceea oprosorii nostri au căutat todeauna să-i întunece nimbul și să-i ștergă pomenirea. Alături

de amvonul bisericilor fanatiziste ou atât mai mult c'etșea în inimile noastre dragostea pentru „prefectul legiunei acurara gomina“, „cea mai frumoasă figeră a epopeei eroice de acam trei sferturi de veac. Iar când un proceur imbecil îndrăznia să insulte amintirea lui Iancu la o sedință a tribunaliului din Alba-Iulia în anul 1898, se ridică un protest atât de puternic din toate colțurile locuite de Români, în căt asupritorii înșiși au rămas uluiți. Atunci în depus pe mozmântul dela Tebea o admirabilă cantună de lauri, eu o panglică de tricolor național, învâltă în flor negre, de către trei tineri entuziaști, cu inscripția: „Dormi în pace! Noi veghiăm! Tinerimea română lui Avram Iancu“. Și de fapt, această generație care știa să vegheze cu credință la căpătăiul eroului, văzu, și îndeplinirea idealului visat de Avram Iancu alături de un Alecu Goleacu, sau Nicolae Bălăescu.

Însănd evenimentele în înlănțuirea lor logică și așezând în mijlocul lor personalitatea lui Iancu, el ne apare însă nu numai ca un apostol al libertății naționale, ci mai ales ca eroul, către care într'un moment se îndreptau toate nădejdiile poporului românesc din Ardeal. De aceea poporul îl căută în poezia sa, iar întelecții contemporani, fără să etocoseă tot ce a sbucimut acest suflet măreț, l-au pus alături de cele mai mari figuri ale istoriei noastre. Cât de frumos seria Gazeta Transilvaniei în necrologul publicat la moartea sa:

„Martir al sorții națiunei! Duce-te la masa cea pomposă a eternei memorii, unde cu eroii Ștefan cel Mare și Mihaiu, mișcați zeei, ca să nu fie târziu la înprăștiia toți noștri, ce vor a întunece orizontele vieții naționale politice a fraților și nepoților voștri români din Ardeal, cari cu pietate vă divinizează. Eterci a la memorie pe aripele faptelor tale, săpate în istoria națiunei române“.

SIBIU. DRAGOMIR

Testamentul lui Avram Iancu

„Uniel dor al vieții mele e te să mi văd Națiunea mea fericită, pentru car. după puteri am și lăcrat până acuma, durere, fără mult succes, ba toamă acuma cu intristare văd, că speranțele mele și jertfa adusă se prefac în nimiea. Nu știu căte zile mai pot avea; un fel de presimțire, îmi pare, că mi-ar spune, că viitorul este nesigur. Voiesc dară și hotărât dispu. ca după moartea mea, toată averea mea mișcătoare și nemiscătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutoria la înființare unei academii de drepturi, tare crezând, că luptătorii ou arma legii vor putea scoate drepturile națiunei mele. Cămpeni, 20 Decembrie 1850. Avram Iancu, advocat și prefect emerit“.

CANCERUL SE VA VINDECA

Chipul acesta no arată pe profesorul G. A. et. n. o. Fichera dela Universitatea din Paira, Italia. El a aflat un leac sigur pentru vindecarea cancerului.

Dânsul va ținea o conferință despre aceasta la adunarea Ligei Naționalelor.

In atenția d-lor Jandarmi!

Nu mai există boale de vite coruto, dacă fiecare gospodăr își va îngrijii regulat vieldo cu sara antisepică nutritoare

DESINFECTOR

a prim-medieului veterinar Dr. David Elemet, care este concenționat prin lege.

Un pachet de un șterf de kgr. împresc cu instrucții asupra modului de întrebunțare, costă 20 lei. — Pentru învănțări trimiteți un pachet postal, conținând 20 pachetele de șterf de kgr., contra sumei de lei 300 trimisă înainte sau 320 lei cu ramburs.

La comenzi rugăm a indica exact comuna, județul și posta ultimă.

Reprezentant pentru țara, firma: **SOOS & COMP.**

Târgu-Mureș, Str. Principesa Mărioara No 2.

D-nii învănțări și jandarmi fiind în legătură cu gospodării sunt rugați să stăruiească și explice gospodărilor marile folos al acestor preparate. Pentru acest scop și acordăm 100 lei remiză după căte un pachet postal conținând 20 pachetele a un șterf de kgram, un pachetel.

POEZII POPORALE

Pe drumul Bălgradului
Merge oastea Iancuului.
Iancu merge tot căntând
Oastea urmează horind,
Că-s cătane voinicele,
Merg ou voe'n bătăi grele.

Coalea pe din jos de deal
Vine oastea lui Orbean.
Mai în jos pe lângă vale
Vine și-a lui Niculae.

Și de-acum până'n vecie
Tot Românu să o știe:
Să se lupte strămoșește
Și să salte voinicește!

— Nouras mândru, frumos!
Ce veste n-adedu în jos!
— Colo'n jos pe lângă Tisa
Două tabere-s întinse!

Iată Iancu a răspuns:
— Eu de frică nu-s pătruns.
Nici de aceea nu mă tom,
Măcar că-i acolo Bem.

Sus, feciori cu mândră
[chică,
Stați în gledă fără frică;
Sus feciori fără musteață,
Stați în gledă fără greață,
Să ne scoatem din robie,
Țărișoara din solăvie!

— Iancule, erain luminat,
Dacă mai crezi în păcat,
Vino 'n Bihor, fă dreptate,
Dacă crezi în cele nalte!

De ar fi Ungurul cuminte,
Cu Românu nu s'ar prinde,
Că răgă sabia 'n teacă
Și l'ar ruga ca să tacă:
Și'ar pune sabia 'n cuiu,
Și n'ar spune nădușii!

Ar pune-o să ruguească
Și'ar pune să munească.

O COHORTĂ DE CERCEȚĂȘI DIN CLUJ LA CASA LUI AVRAM IANCU

INMORMĂNTAREA LUI AVRAM IANCU

Iancu a murit în 10 Septembrie 1872 în Baia de Criș și a fost înmormântat în 13 la 3 oare p. m. în Tebea sub urășul goron al lui Horia.

Pe casa mortuară a fălăit un stindard național cu flor negru. 30 de preoți, de ambele confesiuni, au celebrat; iar poporul din cele mai îndepărtate unghiri în număr imens l-a petrecut din Baia de Criș până în Tebea, cel puțin 10,000 de oameni au fost de față, muzica cânta un marș funebru; amicii lui și alți cărturari au purtat lângă carul mortuar facile aprinse, iar clopotele s'au tras în întreg comitatul. La mormânt s'au ținut mai multe cuvântări.

Mama dânsului, care toemai frământă pâinea, fugi afară cu mâinile pline de aluat și striga cât o lua gura.

— Avramuț! mișelule!
— Ce-i?
— Nu-i zice: mări că te aude tatăl său.

— Dar cum să-i zice?
— Zi-i domnișorule.

— Dacă el a zis, să nu-i zice domnișorule; a zis că și el e Români ca și mine.

Intr'aceea — top! nimereste tatăl meu cu tata lui Avramuț și radeau cu hohot.

Pluguri schimbătoare

in toate mărimile, fabr. „FLÖTHER“ din Germania furnisim ou prețuri eține.

Adresați-Vă pentru prețuri și cataloage la:

Departamentul Mașinelor

al ream. agr. s. a.

SIBIU, STRADA SĂREI No. 22.

Sucursală: **MEDIAȘ, Piața Cazarmei 16.**

TG.-MUREȘ, Piața Mihaiu Viteazul.

SIGHIȘOARA, Strada Buier 47.

AVRAM IANCU IN LUPTA CU KEMÉNY

Mântuirea celor bogăți

Impresia, pe care a făcut-o în Debrețin, și în lumea ungurească dubla înfrângere a lui Hatvani, a fost deprimantă. Când Ungurii, după ce proclamasera Republica și după ce succesele lor militare față de imperiul erau tot mai zdrobitoare, se credeau deja în posesia definitivă a victoriei, le sosi vestea despre catastrofa armatei lui Hatvani. Kossuth, care purta cea mai mare parte din răspundere, nu dete publicității nici o lămurire cu privire la luptele din Munții Apusenii. În schimb însă refugiații și soldații unguri răzărâți răspândiră destul de repede fama biruinței strălucite a lui Iancu. De aceea Craiul Munților se aștepta la un răspuns din partea guvernului unguresc, care nici nu întârzie mult.

Întâia dată după ce dinstău înfrângerea a lui Hatvani, Kossuth provoca pe generalul Getz să ia dispoziții pentru a suprima pe Români. Textul scrisorii îl caracterizează perfect atât pe el, cât și atmosfera din jurul lui: „Rușii nu amenință Ardealul, nici Puchner: dar rebeliunea valahă e tot mai turbată, mai ales în Zărând și în județul Albei și după informațiile noastre, Iancu a năvălit din nou, cu puteri mari, asupra Abrudului, pe care l-a și aprins. De aceea trebuie să reprimăm cât mai curând această revoltă. Cine nu vrea să se supună, piară! Pe provocarea Domnului General, să facă totul cu armata de sub ordinele D-tale, ca prin o pășire energică și apăsătoare și cu orice preț să se pună capăt cât mai curând acestui războiu civil, care plutește ca un jalnic nor de cerul patriei noastre”.

O asemenea provocare va fi trimisă Kossuth și generalului Bem, care se lupta atunci în Banat. Cunoașterea măsurile luate de acesta din urmă. Sub îngrijirea sa fu organizată o nouă expediție în Munții Apusenii, care avea să fie condusă de către colonelul Lupu (Farkas) Kemény. „Problema D-tale va fi”, spune Bem, „de-a sparge taberile acestor cete de hoți și a-i alunga în regiunea neproductivă din spațiile Cămpenilor, pe urmă a-i strămuta în așa chip pe-ucă să nu li-se poată aduce nici un fel de alimente de către Bala de Criș, nici din Ardeal, nici din Cămpeni și nici dela Gișu peste munte. Veș glijii mai vântos să își dela acești tâlhari, într-o cât ții va sta în pușcă, toate turmele de vite”.

Planul de a înfrânge rezistența lui Iancu răsărea dintr-o îndoielă necesitate, politică și strategică. De aceea fu trimis în munți unul dintre cei mai buni comandanți ai armatei ungurești, colonelul Kemény, dela talentul strategic al căruia se așteptau Ungurii acum la izbândă desăvârșită.

Iancu află în 30 Maiu de această expediție. O parte din legiunea sa luase parte la atacul concentrat împotriva honvezilor, cari impresurau Alba-Iulia. Către sfârșitul lui Mai ei se întoarseră la vetrele lor, obosiți și fără de un rezultat favorabil. Acum deci fură din nou chemați la armă, pentru a combate pe un dușman cu mult mai puternic și numeros. Într-adevăr trupele lui Kemény reunite în Brad cu ale colonelului Forró, care cucerise Deva, întreceu numărul de șase mii, cu un escadron de cavalerie, 19 tunuri de calibr deosebite și patru baterii de rachete. Dar, în aceeași vreme fură întărite și trupele, care operau în celelalte puncte (Cluj, Turda, Teiuș, Zlatna), ale cordonului tras de Români.

„Ne-am încrezut în Dumnezeu și în dreapta noastră cauză și ne-am pregătit să primim dușmanul cum se cuvine”, spune Iancu. El dete poruncă să fie îndoite posturile de pază la cordon, iar pentru a se întări și în lăuntrul munților, puse țărăș să sufle în tuncul, care răsuna acum mai prelung ca altădată. Unde bărbății nu mai ajungeau, femeile le luară locul, împlinindu-și datoria, mai ales Buciumanele, cu un admirabil eroism.

Planul lui Iancu fu să reziste dușmanului cât va fi cu putință, ca să-l împedice de a intra în Abrud iar, dacă va izbucni să intre, să-l închidă acolo, să-l taie mijloacele de comunicație, să-l neliniștească fără de încetare și în chipul acesta să-l înfrângă. Prefectul Balint fu chemat în ajutor deasemenea și Axente, care se afla în regiunea Zlatnei.

Astfel după ce grosul armatei ungurești fu strâns la Brad încă din 3 Iunie, Iancu trimise pe preotul Simeon Groza, ca să-i împedice de a ieși și să-i puse în avertisment să se întărească pe lângă averea Românilor și pe urmă să aștepte pe Kemény în pasul Buceșului, unde fură construite baricade și săpate șanțuri adâci.

Povestind aceste lupte grele ale Românilor din munți, vom urma țărăș raportul lui Avram Iancu, în care găsim adevărul complet, întărit și prin alte mărturii, chiar ungurești. Acest raport redactat în toamna anului 1849 de către Ion Măiorescu după cum i-l dicta Iancu însuși, este și el o dovadă despre sufletul mare și totuși modest, care împodobește pe eroi nostri.

În 8 Iunie, înainte de răsăritul soarelui, Kemény a pornit în marș dela Brad către Abrud. Preotul Groza, în țara puterii mari, dar numai după o luptă învernată, s'a retras dela pasul Buceșului. Însă, după ce armata ungurească trecuse, și-a recapat locul și în aceeași zi a bătut o ceată de honvezi, care escorta un transport de proviant. Două care încărcate de pâine au fost prinite, celelalte alungate la Brad cu escorta cu tot. Kemény ocupă o poziție favorabilă la muntele Vulcan, unde îl așteptau Români în poziție nu mai puțin favorabilă. După aceeaș între orele 1 și 2 se începu lupta cu un foc aprig de tunuri și traliori, care a ținut cinci ore fără întrerupere. Când a început a se

înnoptă Români s'au retras. În vremea nopții amândouă armatele au stat în liniște observându-se una pe alta.

În 9 Iunie trupele românești, spornite cu ceva, se postară între muntele Vulcan și satul Ciurileanu. Lupta s'a început la orele 8 dimineața și s'a urmat toată ziua, cu îndărătnicie, din amândouă părțile. Ai noștri în ziua aceasta nu s'au mișcat din loc, după miezul nopții însă s'au retras către Sohodol.

În 10 Iunie s'au dat lupte de puțină însemnătate și numai la avantposturi. În ziua aceasta au sosit și oamenii prefectului Balint din Cămpeni, sub conducerea bravului tribun Ciurileanu. În noaptea spre 11 Iunie ele fură puse în mișcare de Iancu spre câmpul de luptă. Numărul trupelor cari au ajunz cetele lui Kemény în ziua primă nu trecea mult peste 1000, iar a doua zi peste 1600. Kemény credea, că are de luptat cu vre-o zece mii de oameni, atât era de puternică rezistența Moților.

În 11, dimineața, Kemény sliti mai mult de foame, își ridică lagărul și plecă la Abrud, hărțuit mai puțin de trupele române, care ocupaseră o poziție defensivă pe dealurile dela Sohodol.

Vorbind despre expediția din zilele aceste, un căpitan din oastea lui Kemény spune: „Să fi văzut voi marșul nostru! gramezi de arbori, șanțuri, stânci prăpăstioase; iar Moții fără încetare neliniștind armata noastră, când în dreapta, când în stânga. Că rări neumbrate în adevăratul înțeles al cuvântului și pe d'asupra trebuia să ne ducem noi tunurile”.

În Abrud Kemény și-a pus cartierul la preotul și protopopul Absolon, dar și-a făcut lagăr și în afară de oraș. Trupele române au luat atunci altă poziție, înaintând dela Sohodol la Suhara cu gândul să nu li-se în pace pe dușman. Balint, Vlăduț și Moldovan, toți eroi bine cunoscuți și tribunul Ciurileanu au pornit la stăc de pe dealul Suharului. Zua era către amiază când ai noștri deschiseră focul de tunuri și de traliori. Kemény tocmai ședea la masă. Când auzi buibuitul tunurilor, s'a sculat exclamând: „Obrăznicii! nu-mi dau pace nici să prânzesc în liniște”, și se grăbi la locul de luptă. Vântorii lui Iancu făceau minuni de vitejie; dușmanul fu stămător tot mai mult către oraș. Tunurile pe care le luase Iancu dela Hatvani fură întrebunțate acum pentru întâia dată cu efect. Deoarece nu aveau artilerie și nu știau trage

pe celelalte de Săcul cu tot le-a respins cu atâta furie, încât nici n'au mai încercat a se opri în Brad, ci au fugit drept către Deva. Aceasta izbândă avea să grăbească derutarea dușmanului.

Până acum Iancu atacase pe Ungurii mai mult din partea de către Zărând, pentru a-i tăia lui Kemény comunicația pe linia, unde vroia să se aprovizioneze. Popa Groza fi bătut de două ori și le luă proviantul. Ținându-se sfat de război, în 12 Iunie, se luă hotărârea de a întinde frontal atâș spre stânga, unde prefectul Balint ocupă poziție deasupra Roșiei la Vârloș și de-a stabili contact cu tabăra tribunului Faur dela Bucium, cât și spre dreapta, unde preotul Groza, lăsând o mică diviziune pentru pază Buceșului, avea să opereze către Știurț. Centrul îl formă o trupă sub comanda prefectului Vlăduț și anume lângă drumul mare spre Cămpeni; la Cărpiniș a fost postat preotul Ion Fodoreanu, iar la Sohodol tribunul I. Gomboș. Nu departe de Sohodol, între satul acesta și Suhara s'a așezat prefectul Vlăduț cu tribunul Andreica, Olteanu și Russu și cu centurionul Jambor; diviziunile lor se întindeau spre Cernița și formau aripa dreaptă, căci Simeon Groza avea să opereze neatacându-l, la dreapta extremă.

Dar acest atac general nu se dete, decât în ziua de 15 Iunie, după ce planul mai fu dezbătut odată în mod serios și după ce fiecare prefect căpătase instrucții amănunțite. Până atunci, în cele două zile care urmară, avură ciocniri între unități mai mici, care se luptară cu noroc schimbăcios. Numai în centru lupta a fost mai vehementă. Odată lui Kemény fi reușise să străbată până în Poduri, brădetul deasupra Cămpenilor, de unde intră în posesia cu rachete tabăra lui Iancu, care s'a așezat către Certeje. A doua zi însă s'a retras.

Comandantul dușman vedea bine că nu se poate secera biruință între amiază când ai noștri deschiseră focul de tunuri și de traliori. Kemény tocmai ședea la masă. Când auzi buibuitul tunurilor, s'a sculat exclamând: „Obrăznicii! nu-mi dau pace nici să prânzesc în liniște”, și se grăbi la locul de luptă. Vântorii lui Iancu făceau minuni de vitejie; dușmanul fu stămător tot mai mult către oraș. Tunurile pe care le luase Iancu dela Hatvani fură întrebunțate acum pentru întâia dată cu efect. Deoarece nu aveau artilerie și nu știau trage

AVRAM IANCU, CU MINTEA ÎNTUNECATĂ

„Dracu să se mai bată cu popii”! și desigur atunci hotărâ, ca a doua zi să se plece puțin, căci într-adevăr „popii” noștri făceau minuni de vitejie. La chemarea lui Iancu ei se adunară în dimineața zilei următoare pentru a organiza al doilea atac fixat pentru 17 Iunie. Dar Kemény și de astădată le strică socoalea. Sleit de puteri el nu mai era în stare să reziste: „Trupa mi-s'a oșbit”, spune el, „pâine nu avem, muniția toată mi-a trecut, și așa în 16 Iunie m'am retras”.

Retragerea lui Kemény a fost mai norocoasă decât înaintașului său. În zori de zi el făcu un atac furios în partea aripei pe care o comanda Simeon Groza, și în aceeași vreme trimise către Roșia o coloană puternică, pentru a-și deschide, cu mai multă siguranță, drumul spre Zlatna. Pe urmă, sub protecțiunea unei negure dese, ieși din Abrud fără zgomot, încă înainte de amiază. Iată cum povestește însuși Kemény, pe scurt această retragere:

„Am avut o zi norocoasă, dar îngrozitoare (îrtzoatos). Vreme de opt ceasuri am stat într-un foc fără întrerupere. Ei construiseră baricade, la spațiile meu, pe șoseaua strămătă, și au stricat cel mai înalt pod de peatră. Mi-a trebuit un ceas și jumătate până l-am refăcut. Până atunci dușmanul atacă trupa din dărât atât pe șosea, cât și din pădure, din dreapta și din stânga. Soldații mei slăbeau și astfel înaintau dușmanii. Observând aceasta m'am întors și eu cu o companie din regimentul Bockay și cu 2 companii din batalionul al 11-lea. Le adusei aminte despre bătălia dela Simeria, flacăii se însufleșiră, porniră la asalt și fi respinseră. I-au făcut să alerge în dreapta și stânga pe dealuri și acolo deasemenea i-au împărșit. Într-aceea bravul colonel Forró restaură podul. Am plecat la drom și luptându-mă neîncrețit am adus norocos la Zlatna atât pe soldații mei, cât și tunurile și pe răniții din luptele dela Abrud, precum și pe femeile și pe bărbății, cari au voit să se refugieze. Pierderi am avut un ofițer mort și doi răniți, 15 soldați morți și vre-o 20 răniți”.

Norocul, căruia de atâtea ori îi atribuie Kemény scaparea sa, consista în faptul, că folosindu-se de negura deasă s'a strecurat neobservat către Zlatna și astfel n'a putut fi urmărit decât de o parte a trupelor noastre dela aripa stângă, de Buciumani și Mogoșeni, cari totuși i-au cășunat pierderi cu mult mai mari, decât cum mărturiseste Kemény: peste 250 oameni. De altă parte norocul lui Kemény fu și împrejurarea, că Axente nu era, cum prevedea Iancu, la Dealu Mare, cu armata sa, ci își perdeea timpul în mici expediții fără rost, lăsând astfel să scape din cușcă dușmanul bătut.

Cu toate acestea retragerea norocoasă a lui Kemény însemna cea mai frumoasă biruință pentru Avram Iancu. După luptele grele, cari au ținut nouă zile, dușmanul obosit, sleit de puteri bătut prin urmare, a fost sliti a se retrage, iar Vlăduț la aripa dreaptă. Când ziua era pe sfârșite, Ungurii fură sliti și se retrăge în pozițiile din care au plecat. În toate punctele Români nu numai că s'au ținut bine, dar au și înfrânt puterea ofensivă a dușmanului. Rezultatul ar fi fost și mai strălucit, dacă Groza ar fi putut sosi la timp la locul ce i-s'a hotărât. Dar el veni prea târziu și Kemény avu timp să evite învălirea, apărându-se cu un foc ucigător pe care-l deschise asupra strășnicului tribun.

Seara la masă se spune, că ar fi zis Kemény:

rea nu se poate ascunde. Iată acum ce scuze găsește Kemény, căci un comandant bătut gusește, întocmai ca și un vânător prost totd'auna scuze:

„Români au cel puțin 70 mii de oameni, dintre cari vre-o 10 mii înarmați cu puști, ceilalți cu lance. Se bat mai bine ca soldații lui Puchner, sunt fanatici și desăvârșii. Dacă îl dam jos de pe un deal, fugea pe celălalt și bătea dealurile, de parecă avea hârsoabe pe opinci, fugea bine, până când soldații mei își scoteau limba și se rostogoleau de pe muclea dealului. Pe astia în chipul acesta nu-i puteam învinge. Ori trebuie să se urez enorm de multă ostășime, ori, dacă nu-i cu puțință, trebuie înjunjurați cu cordon și infometate; dar să nu fi înjunjurați la munte, deoarece o armată mai mică o fac pozerie, ci să li-se închidă drumurile, pe unde își duc cerealele”.

Adăugăm la aceste observațiuni ale dușmanului, care începea a ne cunoaște, că armata lui Iancu, de parte de-a fi atins cifra de 70 mii, se compunea din vre-o 5-6000 de oameni, dintre cari abia vre-o 2500 erau înarmați cu puști. E limpede, că prin exagerarea cifrelor, Kemény voia să diminueze valoarea biruinței lui Iancu. Dar luptele aceste cu un inamic de talia colonelului Kemény, instruit și preparat pentru o companie grea, seot în relief geniul militar al Craiului Munților. Creerul, care a condus, și inima mare, care a inspirat curaj și încredere Moților, erau tot a lui Avram Iancu și dacă vitejia personală a prefectilor, tribunilor și Moților a devenit legendară, toți împreună priveau la el, ca la întruparea energiei și eroismului, care au așteptat o mie de ani sosirea eroului nostru.

S'IVIU DRĂGOMIR
Din volumul „Avram Iancu” 1924.

POEZII POPULARE

Pe dealul Feleaului
Mergo carul Iancului
Carul merge împedecat
Iancu merge supărat
Pentru un hoț de împărat.

Boii-s'au coarne de ceară,
Om ca Iancu nu-i în țară.
Boii-s'au coarne de spume,
Om ca Iancu nu-i în lume.
Boii-s'au coarne verzi,

DUMINECA A DOUASPREZECEA DUPĂ RUSALII

Un tânăr, apropiindu se de Iisus a îngenușinat înaintea lui și a zis: Invățătorule vine, ce voui face, ca să moștenească viața de veți? Iisus răspundând i-a zis: Dacă vrei să intri în viață, păzește poruncile! Tânărul a întrebă din nou: Cari? Iar Iisus i-a răspuns: Să nu curvești, să nu furi, să nu mărturisești strămb, cinește pe tatăl tău și pe mamă-ta și să iubești pe de aproapele tău ca pe tine însuși. Celce nu împlinesc, face păcat și nu poate să moștenească viața de veți. Altcăva nici nu se poștește dela noi pentru moștenirea aceste. Să păzim poruncile lui Dumnezeu, iată, ceu dinstă învțătură a sfintei Evanghelii de astăzi. Despre aceasta însă am vorbit în anul trecut.

Tânărul nu s'a îndestulat cu atâtea. A răspuns lui Iisus: Toate acestea le-am păzit din tinerețea mele. Ce-mi mai lipsește încă?

Iisus i-a răspuns: Dacă vrei să fi desăvârșit, vinde-ți averea și o împarte săracilor și vei avea comăoară în cer și vino după mine!

Tânărul a spus așadar lui Iisus, că el nu vrea să moștenească viața de veți așa, ca ori-ce om de rând. El nu se îndestulește cu împlinirea poruncilor, ei vrea să facă ceva mai mult. Vrea să fie desăvârșit, între cei dintâi, cari moșteneză viața de veți.

Este o dorință bună această, dar nu este dat să și-o poată împlini fiecare om. Sfinții lui Dumnezeu și-au împlinit-o, ei au ajuns la cea mai mare desăvârșire pe acest pământ, iar în viața cea de veți au fost înconunungi nevestejiți omonă a mării. Ei s'au deslipit de averile pământeste, le-au împărțit săracilor și astfel au câștigat comăoară în cer, după cuvintele sfintei Evanghelii de astăzi.

Toamă, fiindcă nu este dat fiecarei om să ajungă la atâtea desăvârșire, Iisus nu o poștește aceasta dela fiecare om. Se poate mântui omul și fără să și vândă averea, dacă împlinesc poruncile lui Dumnezeu. Pe bogatul, care împlinesc poruncile, Dumnezeu îl iubește. Averea unui astfel de om este o avere curată, pentrucă nu este câștigată cu futul, nici cu minciuna sau înșelăciunea. Omul bogat, care își folosește averea spre lucruri bune, spre binele familiei și a semenilor săi, nu lucrează împotriva

După depărtarea lui Iisus a grăit apostolilor: Adevăr zic vouă, anevoie vor intra într-o împărăția lui Dumnezeu ceiea au bogății! Zic vouă, mai lesne este furia de corabie să intre prin urechea acului, decât bogatul să intre într-o împărăția lui Dumnezeu.

Cuvintele aceste sunt cuvinte de orândă, cari au cutremurat chiar și pe apostoli. Au și întrebă pe Iisus: cine dară, se poate mântui? Ei credeau la început, că după cuvintele lui Iisus, ca să se poată omul mântui trebuie să fie sărac, să nu aibă nici-o avere pământestă. Furia de corabie învțătură nu poate să treacă niciodată prin urechea acului.

Iisus răspundând, le-a zis: Cele ce sunt cu neputință la oameni, sunt cu puțință la Dumnezeu. Să vedem așadar, cum avem să înțelegem cuvintele de orândă alui Iisus asupra bogățiilor?

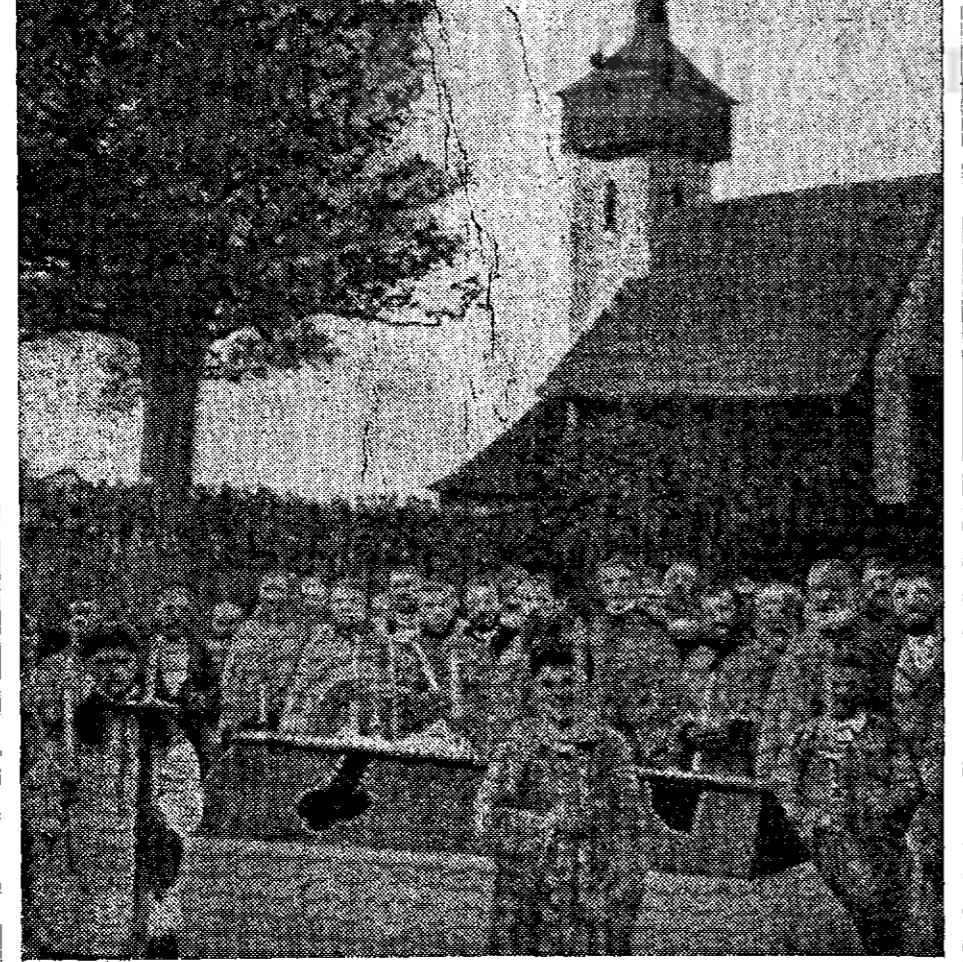
Din capul locului, dacă numai cei săraci ar putea să moștenească viața de veți, atunci Iisus îndată la început ar fi spus tânărului: vinde tot ce ai și dă săracilor. El îi spune însă: păzește poruncile! Numai după stăruințele lui de mai apoi i-o spune această. Așadar și bogății se pot mântui, dacă păzeșă poruncile. În sfânta Evanghelie tocmai ni-se spune istoria unui bogat, care s'a mântuit, al cărui nume era Zachei. Acesta nu și-a vândut toată averea și totuși s'a mântuit. Și a dat numai jumătate din averea sa celor săraci, iar nedreptățile pe cari le-a făcut le-a fătos împătrât. El prin acestea a împlinit numai porunca lui Dumnezeu, care ne poamește să nu furăm și să întorcem înapoi lucrurile furate. A împlinit și porunca iubirii de aproapele, ajutând din averea lui pe cei săraci. Dar i-a rămas și lui avere, ca să și crească copiii și să le lase moștenire și totuși Iisus i-a zis: Astăzi s'a făcut mântuire casii aceste! Ce e încă așadar cel bogat, ca să moștenească și el viața de veți? Să și păzește averea și dacă cumva află, că are și avere câștigată pe nedreptul, aceasta să o întorcă, pentrucă cel cari fură și înșelă numai și-a lise cerță păcatul, dacă întore pagubele facute. Să muncască cinstit, silinduse, ca toată averea lui să fie câștigată pe cale cinstită. Să ajute pe cei săraci, mulțumind lui Dumnezeu, că lui i-a dat putere, sănătate și minte, ca să și poată câștiga averea.

Dreptatea și mila subțiază furia de corabie acului sărac, așa încât poate să înceapă prin urechea acului. Auziți dar bogății: fiți drepti și miloși și atunci veți mântui și voi împărăția lui Dumnezeu!

Vedem însă de multeori, că sunt oameni bogăți, cari nu au nici-o milă de cei săraci și nici simț de dreptate. Nu sunt în stare să întindă nici măcar o ceajă de pâne celui sărac. Sgârșirea lor o mare, în loc să întindă vre un ajutor celui sărac sunt buni bănoși să le răpească și bruma de avere ce o mai au, ca să și-o împătească pe a lor. Despre un astfel de bogat ne spune și Iisus, că a ajuns în rancei, în iad, pentrucă n'a fost în stare să dea măcar o ceajă de pâne lui Lizer cel sărac, ori măcar o zdrență cu care să și acopere trapul plin de bube.

Iisus Hristos a zis odată: Ferieți sunteți săracilor, că a noastră este împărăția lui Dumnezeu. Bogatul încă poate să fie sărac, făcă să se lapede de averi. Dacă cel bogat împlinesc poruncile lui Dumnezeu, atunci este sărac de vâc te și atunci moștenește împărăția lui Dumnezeu. Iisus ne-a poruncit să nu înbogățim în fața bune. Nime nu are atâtea prilegiuri să se îmbogătească în fața bune, ca cei bogăți în averi pământesti. Faptulă bine due pe cei bogăți întru împărăția lui Dumnezeu. Săracii de păcate subțiază furia de corabie, bogăția faptelor bune lărgeste urechea acului. După legile omenești aceasta este cu neputință. Săracii păteților și bogăția faptelor bune sruage însă pe cel bogat din brațele diavolului și îl apropie de Dumnezeu. Dar la Dumnezeu, — după cum vă spune sfânta Evanghelie de astăzi, — toate sunt cu puțință.

SEPTIMIU POPA

INMORMĂNTAREA LUI AVRAM IANCU LA TEBEA

cu ele, un vânător din Roșia cu numele Jurca Todorut, avu ideea ingenioasă să pună mai întâi pușca pe gura tunului să țințească cu ea și apoi să îndrepte după pușcă și tunul. Așa a și făcut și cu loviturile sale sigure a dus moarte în rândurile Ungurilor. Odată a ținut asupra lui Kemény și cum spune mărturia ungurească „un glonț de șas fuzi și a nimerit trăul dela calul colonelului, care cu gândul să încalece alt cal își dădea pe al său unui husar; o giulea de 12 funții a zburat abia de-o palmă peste capul meu și al colonelului Kemény”.

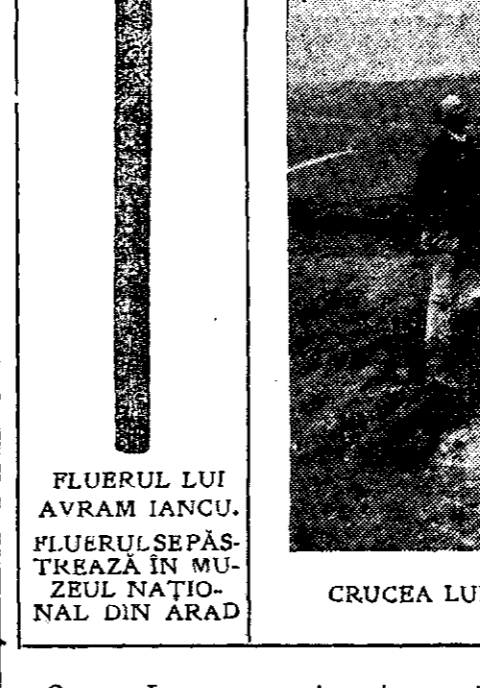
În chipul acesta a ținut lupta până seara la orele 6, când ungurii fură respinși în toate punctele spre oraș. De atunci se schimbă norocul. Un Sas, care se luptă alături de Români, a trecut la unguri și a trădat lui Kemény poziția și țara trupelor românești. Fără veste dușmanul se aruncă cu putere mare asupra aripei din stânga, a lui Ciurileanu, unde erau mai slabi și li constrânge să se retragă și prin aceasta amenință să învaluiască trupele lui Balint și Vlăduț. Ei s'au retras deci până la dealurile Sohodolului, unde au luat din nou contact cu inamicul. Dar și de astădată au trebuit să cedeze. Pe dealul Heteului s'au oprit pe urmă țărăș și după ce înnoptase, lupta se isprăvi.

În aceeași zi, două companii de Săcul escortau din Brad un mare transport de bucate spre Abrud. Preotul Groza, care se ținea în defileul dela Buceș, i-a atacat, a omorât 15 oameni și a prins 38 de care încărcate de pâne și două care de slănină.

se gândi să angajeze tratative cu Români. Scrise pe rând și trimise prin ștafete oferte lui Iancu, Vlăduț și Balint. Răspunsurile toate arătau perisla lui Kossuth, cu care nu se poate sta de vorbă. Atunci, ca și lui Hatvani, nu-i mai rămase nici lui Kemény altă cale, decât să-și asigure retragerea. Istețimea și curajul excelentului strateg fuseseră deplin înfrânți prin tactica lui Iancu.

Totuș Kemény nu așteaptă atacul general al Românilor, ci în ziua de 15 Iunie luă el inițiativa. Întra 10 și 11 înainte de amiază el trimise un corp de vre o mie de oameni cu două baterii de rachete împotriva aripei din stânga a lui Popa Balint. Către amiază prefectul din Roșia trebui să se retragă până la Gherghel, unde ocupă o poziție mai favorabilă. Lupta se încinse din nou și când tribunul Ciurileanu sosi cu 400 de oameni ai săi, la timp potrivit, dușmanul începu retragerea în debandadă, către Abrud. La amiază atacară pe Kemény atât Gomboș cât și Fodoreanu, în centru, iar Vlăduț la aripa dreaptă. Când ziua era pe sfârșite, Ungurii fură sliti și se retrăge în pozițiile din care au plecat. În toate punctele Români nu numai că s'au ținut bine, dar au și înfrânt puterea ofensivă a dușmanului. Rezultatul ar fi fost și mai strălucit, dacă Groza ar fi putut sosi la timp la locul ce i-s'a hotărât. Dar el veni prea târziu și Kemény avu timp să evite învălirea, apărându-se cu un foc ucigător pe care-l deschise asupra strășnicului tribun.

Seara la masă se spune, că ar fi zis Kemény:

FLUERUL LUI AVRAM IANCU. ALUERUL SEPĂS-TREAZA ÎN MU-ZEUL NAȚIONAL DIN ARAD

Om ca Iancu nu mai vezi.

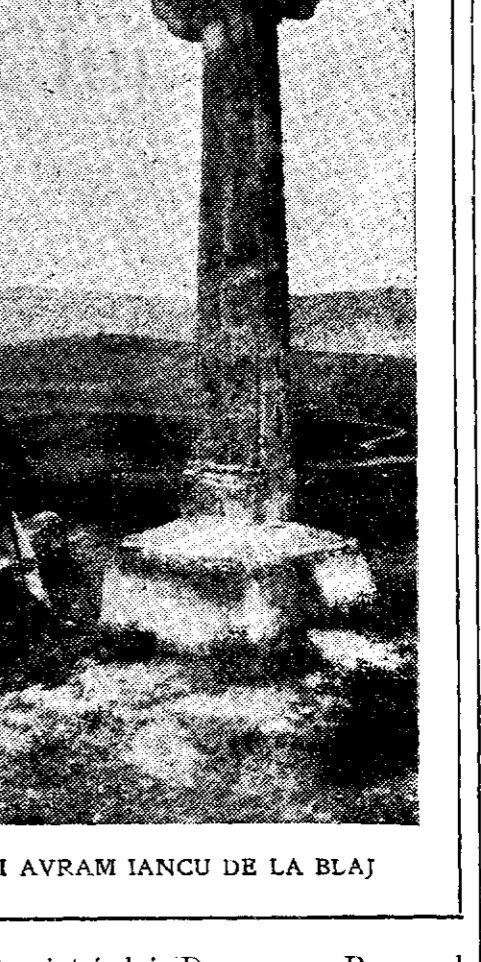
Jele-i, Doamne, eu i-e jele,
Jele-i, Doamne, codrului
De armele Iancului.
Că le plouă și li ninge
Și n'are cine le ninge.
Că oine mi le-o avut
Mi-o pus față la pământ,
Dar o nu pus'o să întorească,
Și n'a pus'o să întorească!

Strigă Bărnuț din Sibiu,
Că Ardealul nu-i pustiu.
Strigă Iancu dela munte:
Nu te teme deli Axente,
Că și eu vin dela munte
Cu opt mii și nouă sute!

Și când Iancu se găta
Și dela munte pleca
Toată Turda tremura
Și din gură cuvânta:
— Iancule, Maria ta,
Lasă Turda, n'o prăda,
Că ce-i cere noi țiu-om da,
Și țiu-om da bani cu miera,
Galbinii cu ferdela!

— Nu-mi dați voi bani cu miera
Nici aur cu ferdela!
Puneți unguroale
Să svârle mânăzele
Și să țeaș pănzele
Cum le țeaș românele!

Cât e dealul de lungat
Nu-i ca Iancu de narmat,
Că și face tunuri de brăz
Și mere la Bălăgrad,
Și și face tunuri de fag
Și merge la Cluj cu drag

CRUCEA LUI AVRAM IANCU DE LA BLAJ

voinței lui Dumnezeu. Ba omul chiar are datoria să străngă averi, pentru copiii lui, ca la întâmplarea, când ar muri pe neașteptate, să nu-i rămână copii pe drumuri. Omul cuminte și cu frica lui Dumnezeu nu se alicpește prea mult de averile pământesti. El nu scootește averea ca pe-o țință a vieții sale, ci ea pe niște mijloace, cari îl ajută să și împlinescă slujba pe acest pământ. El și în câștigarea de averi urmează calea cinstei și nu se abate dela căările dreptății.

Cei cari se alicpeșă prea mult de averile pământesti sunt în stare să și piardă chiar și sufletul, numai să și le poată înmulți. Averile unor astfel de oameni sunt câștigate pe nedreptul; sunt plămădite din lacrimile și suferințele celor năcăjiți.

După dreptate, aceste averi nici nu sunt ale lor și poate toamă de aceea se alicpeșă de ele prea mult. Așa a fost și tânărul din sfânta Evanghelie de astăzi. Iisus poate, tocmai de aceea i-a dat sfatul să și vândă averea și să o dea săracilor, fiindcă știa că averile lui au fost câștigate pe nedreptul. Iar celce vrea să fie desăvârșit, trebuie să se lapede de tot ce îl leagă de acest pământ. Tânărul a fost bogat foarte, de aceea auzind cuvintele lui Iisus s'a dus întristat. Prin aceasta a dovedit, că găndul, cu care s'a apropiat de Iisus n'a fost curat. Ba, când s'a lădat, că el a păzit poruncile lui Dumnezeu din tinerețele lui, a spus un neadevăr. Dorința lui, de-a fi desăvârșit a fost o dorință lumească. El credea, că Iisus îi va da alt sfat, prin împlinirea căruia să și câștige mai multă vază și cinste înaintea oamenilor.

Nu mai există boală de pec, epidemie și boalele de gură!

Dacă fiecare gospodărie își va îngrijii regulat vitele sale cu sare antisepctică nutritivă

DESINFECTOR

a primmedicului veterinar dr. DĂVIU ELE-ȘTEP, care este concesiionat ori lege și cu folosirea acestuia fiecare gospodărie își poate asigura o prăsie de porci sănătoși, bine măncătoși și bine dezvoltăți, mai iute îngrășătoși și bine măncătoși.

Un pachet de un sfert de kg. împănă un îngrășător alături de îngrășător, costă 20 lei. Pentru concesiionari cooperative în pachete de 20 pacheti a un sfert de kg. trimite contra sumei de lei 200, trimite îngrășător sau 200 lei cu ramburs în două țări. Reprezentanții noștri generali pentru toată România: firma

SOȘ & COMP.

T. MURES, str. Principala M. 2
La comenzi rugăm a indica punctuos adresa exactă (îndetul noștra ultimă)

Interesul fiecarei gospodărie este ca în înțelegere comună, cooperativei și comerciantilor să comunice această publicație și să vină în cunoștință de cauză.

RAVAȘE DELA SATE

Din Dobriceni (jud. Vâlcea)

In ziua de 17 August, societatea culturală „Farul”, a ținut a treia sesiune literară artistică.

D-l N. Opritoi, învățător, a făcut darea de seamă asupra „Sociologiei” de Emil Durkheim. Conferențiarul arată regulile ce autorul aduce în formarea noii sale metode sociologice.

D-l Traian Z. Tăcău a citit bucăți din „Romanțe pentru mai târziu” de I. Minulescu și a recitat „Ceteata Neamțului” de G. Coșbuc. D-l G. Bobei, acompaniat de d-l G. Tănăsioiu, a cântat la vioară „Caravana” de Asch, și cu vocea „Pe cărările pădurii” de Traian Demetrescu și altele.

După pauză, d-l Marinescu-Pasoi învățător, a ținut conferință despre „Psihologia mulțimii” arătând în ce fel se manifestă individul aparte, și în colectivitate, în fața aceluiaș act.

D. Dogăroiu

Din Tomești (jud. Tutova)

Duminecă, 10 August, s'a ținut biserica din satul Tomești, com. Pogana, careia i s'a făcut o reparație deosebită. Biserica este veche — aproape 200 ani — însă acum fiind toamnă, poate să fie încă mulți ani. Actul sfântului a fost săvârșit de către P. S. Prototieru C. Hârnea, s'jutat de preoții Ilarion Dodu subprototieru și Cornel Grumăzescu. Predica a rostit-o părintele Cornel Grumăzescu, care a seos în lumină bigutul cuprins din evanghelia zilei. La sfârșitul slujbei au vorbit: P. Prototieru, d-l prefect Nestian, cari au adus laude sâtenilor, cari au luat parte pentru înfurnșetarea sf. locaș. S'au adus mulțumiri și preotului local Grigore Blinariu, pentru strădania depusă la această restaurare și pentru donația de 7 mii de lei făcută bisericii.

La ora 1 după amiază s'a servit praznicul, după care fiecare s'a retras ducându-se întru zile sale. Lăudăm râvna Tomeștilor pentru Casa Domnului și dorim ca să fie pildă și satelor Bogești și Pogana a căror biserici au nevoie de grabnice reparații. Nădăjduim că preotul Grigore Blinariu va pune în lucrare cât mai curând și acele două biserici.

A. B.

Din Tazlău-Lucăcești (jud. Bacău)

In ziua de Sf. Petru a avut loc la școala din satul Tazlău, com. Lucăcești, serbarea de fine de an. Această serbare a început prin marșul „Trăcerea regimului”. După acest cor a urmat darea de seamă făcută de d-l Petru Toma dirigintele școlii, dând totodată și situația elevilor.

Elevilor merițiți, d-na Sofia P. Toma, învățătoare, le-a împărțit cărți și rechizite școlare în valoare de o mie lei. Au fost premiați elevii: cl. 4 Dărlău Natalia, Andrașoaei Lucreția și Ionescu Elera; cl. 3 Comănescu Ioan, Zota Toader și Moisa Adelu; cl. 2 Rădulescu Alexandru, Dărlău E. Nil și Andrașoaei Ioan; cl. 1 Ionescu M. roea, Șipoș Elena, și Lupu Elisabeta.

După împărțirea premiilor, a urmat un bogat program format din cântece frumoase pe trei voci, poezii și jocuri naționale. S'a jucat de către elevii școlii piesa de teatru „Intr'un tâmpet”.

Publicul a rămas adânc mulțumit de felul cum fiecare elev și-a jucat rolul, plecând dela această serba și cu lacrimi în ochi, pentru că această serbare ne-a amintit timpul petrecut în restricte în zăboul trecut, mulțumind din suflet inimioșilor învățătorii ai școlii d-na Sofia și Petru Toma.

C. I.

Din Popești (Vâlcea)

In seara zilei de Duminecă 10 August, s'a ținut în sala școlii din satul nostru o mare și frumoasă sezațoare culturală a cercului cultural „Lumina” din localitate. Lume multă a luat parte la cea mai mândră sezațoare care s'a ținut în satul nostru. Producția artistică a fost bine compusă și reușită.

După deschiderea sezațoarei, făcută cu câteva cuvinte pline de avânt și dragoste de către preotul Emilian Lăstun, parohul comunei și președintele cercului, a urmat producția artistică, compusă din cântece patriotice și populare, în care remarcăm pe domnul Alexandru Georgescu, învățător Oteșani, care a cântat cu avânt „Dezertorul” cântec patriotic și „Al-i codrule” cântec popular și pe Gh. Predescu, seminarist, care a cântat „Foae verde de dudău” cântec popular și „Cântecul Generalului Dragalina”, cântec patriotic, poezii recitate, coruri mixte și o piesă într'un act.

Dintre recitări remarcăm pe D. Diaconescu, licențiat în drept, care a redat m'numat poezia „Sub patrafir” de Gh. Coșbuc și pe Nicu Dumitrașcu, elev clasa 6-a liceu, care a recitat „Unul ca o sută” poezie de Gh. Coșbuc și „Hersșul Boceșului”, vedevil de V. Alessandri, care a produs veselie printre cei cu conștiința curată și roșeață în față pentru cei necinsteți.

Tot deodată, printre diferite cântece și recitări s'au executat câteva coruri mixte, dintre care notăm: Ciobănașii și Seara când răsare luna.

Dar ceace a mișcat mult mai mult pe publicul a fost piesa „Ari-

cul și Sobolul”, comedie morală într'un act de V. Eftimiu. Piesa a fost bine jucată. Soarta sârmanului Sobol, reprezentat prin Dimandea, omul bun și amical, perfect, executat de d-l Alexandru Lăstun, învățător în Popești, a produs părerea de rău în sufletul celor de față, căci sârmanul după ce primește cu dragoste și prietenie pe Părosu, prietenul său, care e ariicul, mereu rățăoitor, în casa sa, se vede amenințat ca să fie dat afară din casă, tot ca pe nenorocitul sobol diu fabulă.

Producția artistică fiind terminată D. Diaconescu, vice-președintele cercului, a făcut apel la cei de față pentru a colecta fiecare după puterile sale, la strângerea unui fond pentru biblioteca cercului. Din această colecție s'a strâns mica sumă de 205 lei, care de și nefasemnată pentru mulți, nesus de mare și folositoare pentru cercul cultural. Notăm pe Preotul Emilian Lăstun, Toma Marinescu, I. Barbulescu, învățător, D. Vușcan șeful postului, N. Predescu notarul comunei, I. Bălteanu, primar și I. Diaconescu licențiat în drept, cari au dat câte 20 lei. Aducem deseamenea mulțumiri și sâtenilor cari au depus cu dragoste micul lor obol, care va produce o dobândă înmăită.

La ora 12 s'a început în sala școlii, o petrecere cu jocuri naționale, timp de 2 ore, când cu toții s'au îndreptat spre casele lor, mulțumiți și fericiți. Ar fi bine ca să se țină cât mai multe sezațoare pentru înocul în fecăle sâtenii și tineretul nostru, să părăsească căruciumile și localurile nefolositoare de petrecere.

Cum vedem cercul nostru cultural, așa de bine intitulat „Lumina” aduce pe fecă zi ce trece tot mai multă lumină și dragoste de cultură în satul nostru. Mulțumim cu căldură cercului și tinerilor; cari cu avânt și dragoste către satul în care s'au născut, duc o muncă așa de înținsă pentru luminarea sâtenilor, pregătindu-i pentru lupta culturală de mâine. Cu toții se ne rugăm bunului Dumnezeu ca să le dea viață lungă, sănătate și putere pentru a putea duce, deși cu greutate mari, că ei sunt mulți răivoitori în sat, cari văd o mare pierdere pentru ei prin luminarea sâtenilor, să poată duce cu dragoste și avânt opera de luminare a satelor, pe care au început-o așa de frumos. MITICĂ DELADAȘTI.

Din Comuna Brabova, (jud. Dolju.)

Intrunirea cercului cultural-religios „Renașterea”. De multă vreme se simțea în această comună, ca și în cele din împrejurul ei, nevoia unui cerc cultural religios. Domnul a voit, cercul cultural-religios a luat ființă, și neorodnita care încolțește din ea în ca mai mult în sufletele locuitorilor, să sperăm că va fi alăturată prin activitatea acestui cerc. Zic neorodnita, deoarece pe aici oamenii au uitat de biseroă; biseroa lor, atât Dumineca cât și în celelalte zile de sărbătoare, este căruciuma. Dar ceva și mai grav; nu numai că stau în căruciumă și uit de biserică, care i-ar pregăti pentru viața viitoare, însă au început să mucească la câmp în aceste zile lăuate de Domnul, pentru mântuirea sufletului. Și de ce n'ar fi așa, când căruciumile stau deschise în fecăre zi, de dimineața până seara târziu?! Când târgul duminecal a fost mutat prin mijlocirea preoților acestui cerc, pe lângă cei în drept, Sâmbăta, și când oamenii banului, cu stăruință și mai multe, au readus târgul iarăși Dumneca, văzând că nu le merg bine afacurile.

Dar să mergem mai departe, deoarece nu aceasta voiam să spun.

Cercul cultural-religios „Renașterea”, de când a luat ființă și până în prezent, a ținut mai multe întruniri în fecăre parohie, al cărei preot face parte din acest cerc.

Pe ziua de 10 August a avut loc a treia întrunire, în comuna Brabova, cu locuitorii de mai sus. În fața unui număr prea mic de creștini, în proporție cu comuna, dintre cari autoritățile nu lipsesc, s'a oficiat slujba religioasă de către preoții cercului — câțiva au fost lipși. După terminarea slujbei, am plecat cu toții spre școala unde a avut loc întrunirea. Aci, aduși cu sila de autorități, așteptau oameni, mai mulți ca altădată, printre cari am văzut câțiva negustori, ale căror avânt și căruciumi fuseseră închise, lucru neplăcut pentru dlor. Președintele cercului, Pr. Sendulian (Seacu) urează în numele preoților „bun găsit”, apoi declară ședința deschisă, dând cuvântul Pr. Mihalache (Predeshi), care, în trăsături generale ne-a arătat însemnătatea Sf. Scripturii. Pr. Sandulian arată pe telesul tuturor, mai amănunțit însemnătatea Sf. Scripturii. Ca și la biserică, ne-a povestit fapte petrecute, din cari toți am înțeles că de mare este puterea credinței și cum sunt răsplătite faptele noastre în „Lumea cealaltă”. Ne-a plăcut ceiace a spus părintele și toți am izbucnit în aplauze. Corul cântăreților, condus de Pr. Mihalache, a cântat mai multe cântece religioase.

Intrunirea s'a terminat la ora 1 după amiază după ce s'au împărțit

cărți cu subiecte religioase, și după asta am fost îndemnați să cercetăm biblioteca acestei parohii, înființată de acest cerc și care se află la Pr. C. Braboveanu. (Despre această bibliotecă voi scrie mai târziu).

Ce fericire a căzut peste comuna Brabova, odinioară cu un trecut cultural vădit! Oamenii aduși cu deasla, au plecat mulțumiți fiindcă învățaseră ceva. La împărțirea cărților toți au dat năvală, dar prea puțini au fost acei cari au căpătat.

Ceialaltă să vină să ia dela bibliotecă.

Să fie oare aceasta un semn spre progres? Vom vedea mai târziu.

ION AL IIII MARTIN

UN NOU SOI DE CUCURUZ

Acesta este agronomul american F. D. Richey care a descoperit un nou soi de cucuruz (popușoi), care se face și se coace în timp de 70 de zile. Noul cucuruz crește foarte jos, aproape de pământ și îi prește și locuri mai secl. ca Statele-Unite și partea de jos a Canadei.

Dacă acest cucuruz se face în 70 de zile, atunci el poate fi sămănat de două ori, să dea două recolte într'o vară.

92 4-3

Din Hâmnicu-Vâlcea

Duminecă, 29 Iulie, a avut loc terenul de sport al Reg. 2 Vâlcea un match de fotbal între SSV (Societatea Sportivă Vâlceană) și HTV. din Sibiu. Infrângerea a suferit-o echipa HTV. din Sibiu cu 2-1.

Cu acest prilej d-l Ionel Fărășanu, președintele SSV., a dăruit acestei societăți suma de 22 mii de lei.

E o faptă bună ce ar trebui repetată mai adeseori de către toți acei cu dare de mână, deoarece societățile noastre de educație fizică și morală, n'au altceva decât avântul tineretii și dorul de mai bine.

92 4-3

O echipă din echorta de cercetași din Ismail (Basarabia) a sosit acum o lună la Călimăcești (jud. Vâlcea) sub conducerea d-lui I. Cristescu, maestrul de gimnastică, pentru aer și apă minerală din acea localitate.

Joi, 7 August, din inițiativa d-lui sublocot. Monocel, șeful muzicii Reg. 2 Vâlcea, s'a dat la Călimăcești un concert pentru strângerea unui fond în folosul cercetașilor ismaileni. S'au cântat bușeți frumoase, iar d-l sublocot. Monocel, care a condus concertul a fost mult aplaudat.

Duminecă, 10 August, cercetașii din Ismail au dat o frumousă serbare câmpenească în grădina pu-

blică „Zvoni” din localitate. Programul bogat organizat de d-l comandant al acestei echipe a fost compus din muzică, recitări, gimnastică suedeză și egipteană. S'au remarcat cercetașii D. Cristofor care a condus lucrările și micul N. Cristofor care a fost îmbrățișat de public.

Luni sara cercetașii au plecat, fiind îndalng ovajaționi de publicul aflător în gară. T. AZANȚEC.

Către sprijinitorii noștri. — Preoții, învățătorii și sâtenii cărțurari, vă rugăm să răspândiți această foae cât mai mult. Mijlocul ar fi acesta:

Să îndemnați pe prieteni să o citească;

Să ne trimiteti liste cu numele acelor gospodari cari credeți că s'ar abona la foae;

Cineva din sat, iubitor de carte, să ne ceară nu număr de foi, ca să le împartă pe bani, la țărani. Dacă în sat s'ar găsi o prăvălie unde să vândă foia ar fi și mai bine.

O foae costă 3 lei iar pentru strădanie, dăm 60 bani, adică să primim numai 2 lei 40 bani.

Cu felul acesta de împraștiere a „Culturai Poporului”, vom fi în stare să aducem cât mai multe îmbunătățiri la ea.

TEASCURI pentru strugari și fructe MORI pentru strugari și fructe combinate și simple. Tocătoare de nutreț și mașini pt. despicat strujeni de porumb furnizăm cu prețuri reduse și imediat DEPARTAMENTUL MAȘINELOR al Reuniunii agricole sășești ardelen. SIBIU, Strada Sărei No. 22.

Specialitățile fabricii de bere CZELL din Cluj „HERCULES” bere nutritoare, specialitatea NEAGRĂ din malt dublu „URSUS” bere ALBĂ, mult apreciată din cauza calităților lor neîntrecute s'au dovedit ca marca cea mai superioară. Se capătă pretutindeni.

Învelire de case cu ETERNIT! AVANTAJELE ÎNVELIREI CASELOR CU ETERNIT SUNT: 1. Forma exterioare foarte plăcută. 2. Eternitul e ușor și, deci, nu reclamă decât o coamă ușoară. 3. Nu e fragil, ci din contră, foarte elastic. 4. E absolut incombustibil. 5. E nealterabil prin îngheț și rezistă tuturor intemperțiilor atmosferice. 6. E absolut impermeabil. 7. E o bună materie izolantă. 8. E de mare flexibilitate, rezistent și soliditate. 9. Este imediat și în orice cantități, furnizabilă prompt, din depozit. 10. E mult mai ieftină decât tabla sau alte materiale de învelit. 10 (zece) ani garanție în scris pentru calitatea materialului! Mostre, oferte și prospecte cu prețuri, trimite, la cerere, imediat gratuit: DEPARTAMENTUL MAȘINILOR al R. Agr. S. Ardelen. SIBIU, STRADA SĂREI No. 22.

ASTRA 41-14 Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare S.A. DIRECȚIUNEA GENERALĂ: BUCUREȘTI, Str. Lascar Catargiu 11. Telegreama: VAGONASTRA BUCUREȘTI. Sorisori: CASA POȘTALĂ 136, BUCUREȘTI. Autobuse de pasageri pentru orașe și localități balneare. Proiecte de exploatare și de rentabilitate la cerere. Camioane cu transmisie prin cardan, sau lanțuri. Capacitate 3 1/2 tone. Automobile-cisterne pentru transportul de uleiuri, benzină, și petrol. Capacitatea 3550 litri. Automobile cu pompă de incendiu pentru pompieri. Automobile stropitoare pentru orașe, lărgimea de stropit 5 metri. Strunguri de precizie pentru tăierea de ghevinduri Withworth, milimetrice și modol. Distanță între vârfuri 1000, 1200, 1600 și 2500 mm. Piese cu excentric cu cursă de 30 mm. presiune de 8 tone. Grupuri electrogene de 35 Kw, 110 sau 220 Volți, putând alimenta 150 becuri de 25 lumini. Motoare de benzină de 6, 14, 45, 60 și 90 HP. Mașini de găurit de 15 mm. și 35 mm. Produsele noastre se găsesc cu prețurile originale de fabrică la următoarele firme: ARAD: Intreprindere de Mașini și Automobile, Str. Alexandri 6. BRAȘOV: „Silvania” Intreprindere de Mașini, Strada Spitalului 64. CLUJ: Blaga Emil, Intreprindere de Mașini, Piața Ștefan cel Mare 3. LUGOJ: Schwäbische Zentralbank, Filiale Lugoj. MEDIAS: Departamentul Mașinilor al reu. agr. s. a. suc. ORADEA-MARE: „Economia” S. A. Comerț și Industri, P. M. Viteazul SĂTMAR: Frații Pintz, Fabrica de Mașini și Turnătorie SIBIU: Departamentul Mașinilor al reu. agr. s. a. suc. SIGHIȘOARA: Departamentul Mașinilor al reu. agr. s. a. suc. TARGU-MUREȘ: Biră E., Ing. mech. cu dipl. Intreprindere tehnică, Str. Ștefan Voda 1/a. TIMIȘOARA: Schwäbischer Landwirtschaftsverein.

Cea mai mare întreprindere pentru export și import de MOTORE Intrebunțate și nouă, de puteri pentru motorină benzină, gaz natural și gaz metan. Motor Diesel orizontal și vertical. Construcțiuni de mori și diferite mașini pentru mori. Mașine cu vapor semistabile. Mașina de treierat în condiții de plată favorabile. Oferte, prospecte se trimite imediat. Inginer TEODOR HOFFMANN CLUJ, Str. Regina Maria 38.

RECLAMELE din „Cultura Poporului” au cel mai mare și mai desăvârșit succes!

Roate de tors populare furnizează prompt orice cantitate din depozit Departamentul Mașinilor al reuniunii agricole sășești ardelen. SIBIU, STRADA SĂREI No. 22. Firul regulat! Cu fiecare roată de tors se dă un prospect conținând instrucțiuni pentru întreținerea ei. No. 89-4-2

Cu deplină garanție ca înainte de război — cele mai bune CURELE DE TRANSMISIUNE de arătarilor specializați: Cercuri de plet pentru dinamuri, Compozare și tot felul de plet pentru întrebunțarea tehnicii — Mureșul FRĂȚII RENNER & COMP. SOCIETATE ANONIMĂ G E L U J.

O RECLAMA folositoare se face în „CULTURA POPORULUI” care se tipărește în 56 mii de exemplare